

**INFORMAȚII CU PRIVIRE LA PROPRIETĂȚI ALE
FAMILIEI BOIERILOR PALADE DIN MOLDOVA
(SEC. AL XVII-LEA –PRIMA JUMĂTATE A SEC. AL XVIII-LEA.)**

Numărul însemnat de izvoare care conțin informații privitoare la proprietăți ale familiei Palade precum și lipsa unui material al cărui conținut să se ocupe exclusiv de constituirea și dezvoltarea mării proprietăți aflate în stăpânirea ei în secolul al XVIII-lea a fost motivul apariției acestui material. Baza documentară a articolului nostru o constituie în principal volumele publicate de I. Antonovici¹ Gh. Ghibănescu², N. Iorga³, Teodor Bălan⁴, Sava⁵, volumul XXIV al colecției *Documenta Romaniae Historica* și *Documente privitoare la istoria orașului Iași. Acte interne (1408-1660)*, vol. I, precum și un material arhivistic inedit aflat la Arhivele Naționale Iași.

Articolul a fost structurat astfel: o primă parte a urmărit o prezentare generală a bunurilor care se aflau în proprietatea Pălădeștilor, precum și căile de acumula, iar o a doua parte conține o prezentare a moșiilor deținute de cei mai reprezentativi membri ai familiei. Numărul mare al satelor pe care ajung să le stăpânească boierii Palade la mijlocul secolului al XVIII-lea ne-a determinat să optăm pentru o structurare a lor pe ținuturi⁶, iar la ținuturi pe moșii întregi și apoi pe bucăți de moșii. De aceea am folosit ca termeni de evaluare a acumulărilor pe aceia de: “sate întregi”, jumătățile de sat, iar uneori “a patra parte”. Aceste fracționări uzitate în documentele vremii, determinate de stăpânirea în devălmășie a satelor, sunt ușor de asimilat și răspund intenției textului nostru (în cea de a doua sa parte) de a demonstra creșterea cantitativă a proprietății private a boierilor Palade. Fracționarea pe “bătrâni”, “pământuri” sau

1 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. I-IV, Bârlad, 1911-1924.

2 Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. III, Iași, 1907; vol. IV-VI, Iași, 1908-1909; vol. VIII, Iași, 1911; vol. IX, Iași, 1914; vol. X, Iași, 1921; vol. XII, Iași, 1924; vol. XIV, Iași, 1926; vol. XXI-XXII, Iași, 1929-1931.

3 N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. XVI, București.

4 Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, vol. I-IV, Cernăuți, 1933-1938.

5 *Documente privitoare la târgul și ținutul Orheiului*,

6 Împărțirile administrative din secolele XVII-XVIII nu au afectat major structura folosită de noi. Prezența în documente a unor sate din proprietatea familiei Palade, cum este cazul seliștii Cetățuia, atât în ținutul Bârlad cât și în al Tutovei (I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol III p. 1, 7), la date foarte apropiate, a fost abordată de istoricii care s-au ocupat de studiul ținuturilor Moldovei. Pe lista lui Miron Costin din *Cronica moldo-polonă* din 1564-1565, ediția din 1895, a lui Ioan Bogdan, între cele 24 de ținuturi există și Bârlad și Tutova (cf. D. Ciurea, *Organizarea administrativă a statului feudal Moldova (sec. XIV-XVIII)*, în *AIIAI*, II, 1965, p. 143-236). Ținutul Bârlad, care s-a contopit în vremea lui Vasile Lupu cu ținutul Tutova, nu mai apare în lista lui Dimitrie Cantemir din *Descrierea Moldovei*, București, 1973, p. 73-91; vezi și: Constantin Burac, *Ținuturile Moldovei până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, București, 2002.

“pași”, întâlnită la alte moșii, mai cu seamă cele răzeșești unde boierii au fost coproprietari, devine copleșitoare și greu de deslușit de aceea a fost evitată⁷. Singurele suprafețe certe care pot fi cât de cât cuantificate, ele fiind măsurate în pogoane sau fălcii, au fost viile.

Constituirea și creșterea mării proprietăți a familiei Palade a urmat, sub aspectul metodelor de creștere folosite, cursul celorlalte domenii boierești și mânăstirești: cumpărări de terenuri, danii de la apropiați sau bunuri primite ca zestre, punerea în valoare a unor noi suprafețe de teren prin defrișări, desțeleniri, popularea unor seliști, restrângerea dreptului de folosință a țăranilor precum și luarea în stăpânire a pământurilor deținute de țăranime etc.⁸

Marea majoritate a proprietăților familiei au fost cumpărate. Dregătoria care aducea cele mai mari venituri permițând acumularea unei mari averi a fost cea de vistiernic⁹. Într-adevăr, în această slujbă îi întâlnim pe mulți membri ai familiei, începând cu bătrânul Palade¹⁰ vistiernic al lui Vasile Lupu. Deținerea acestei importante dregătorii vreme îndelungată precum și celelalte demnități deținute în divan, care aduceau și ele posesorului mari foloase materiale¹¹ explică cumpărările masive de proprietăți ale neamului Palade de la sfârșitul secolului al XVII-lea până la jumătatea secolului al XVIII-lea, perioadă de care se ocupă analiza noastră. Pământurile achiziționate de Pălădești au fost vândute de foștii proprietari din diverse motive. Cauza principală în cazul țăranilor răzeși, potrivit informației documentare referitoare la familia Palade, o constituia situația financiară extrem de dificilă cu care se confruntau aceștia. Un astfel de caz este cel al lui Miereuță, feciorul popii din Voinești care arăta, în zăpădă din 15 mai 1704: “precum căzând la mare scăpăciune și împresurare de multe nevoi a țării și neavând altă puțință, am căzut cu mare rugămintă și am zălogit la d-lui vistiernicul Ion Palade” dreapta sa ocină, părțile din Lipova, Bobești, Spineni și Cristeștii din deal de apa Tutovii, precum și alte părți de moșie pe care le avea pe apa Smilii¹². La fel și Roxanda, femeia lui Negruș și cu fii săi vindeau, în 1722 (7230) 5 iunie, partea lor de moșie din Susăni lui Ion Palade biv vel spătar pentru că având “multe grele și nevoi și la vreme foamiții ni-am rugat d-sali de ni-au luat bani de la Turci și ne-au făcut bine” iar pentru datorie au fost nevoiți a-i

7 Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești. Procesul de aservire feudală a satelor devălmașe*, vol. III, București, 1965, passim, precum și dificultatea unei astfel de analize, p. 168-169; 174.

8 *Ibidem*, p.165.

9 V. Mihondrea, *Relațiile agrare din secolul al XVIII-lea în Moldova*, București, 1968, p. 67-68. Pentru vistiernicul Toader Palade citează *Catastihul* de moșii al acestuia, datat 1 septembrie 1745 al cărui manuscris se află la Arhivele Naționale Iași, fond *Manuscrite*, 1855, publicat parțial de noi în *CI* (serie nouă), XVIII-XX, 1999-2001, p.231-260. Alături de el sunt date exemplele boierilor Iordache Ruset și Gheorghe Ursache și ei mari vistiernici și deținătorii unor întinse domenii. Aceleași nume la care se adaugă și numărul moșiilor: Iordache Ruset (167 de moșii și părți de moșii), vistiernicul Gheorghe Ursache (104 sate, seliști și părți de sate), Nistor Ureche (cu 97 de sate și părți de sate, Miron Costin (89 sate), le găsim și la V. Costăchel, P. P. Panaitescu, A. Cazacu, *Viața feudală din Țara Românească și Moldova sec. XIV- XVII*, București, 1957, p. 252.

10 Bătrânul Palade deținuse, înainte de a fi vistiernic și slujbele de cămăraș (care a fost multă vreme sinonimă la noi cu cea de mare vameș- N. Grigoraș, *Instituții feudale din Moldova. Organizarea de stat până la mijlocul sec. al XVIII-lea*, București, 1971, p. 270-271).

11 Nicolae Stoicescu, *Sfatul domnesc și marii dregători din Țara Românească și Moldova (sec. XVI-XVII)*, București, 1968, p. 131-152.

12 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, doc. LXXI, p. 90.

vinde pământurile¹³. În aceeași situație s-au aflat Ștefan și Postolachi, feciorii lui Constantin Gherghescul care “încăpând ...la robie la Liași, și nevând ce face într-alt chip” și-au scos la vânzare moșiile pe care le aveau la ținutul Tutovei. Iar pentru că “altu nimi nu s-au aflat să le cumperi” l-au rugat pe vel spătarul Ion Palade¹⁴. Dar și boierii sau feciorii de boieri erau nevoiți a vinde pentru că se aflau în dificultăți financiare. De pildă, Simina vistierniceasa zălogea la ginerele său, vel spătarul Ion Palade, moșia pe care o avea la Rădăești, de pe apa Bogdanei, pentru o sumă de bani cu care era datoare unui negustor turc, Mehmet¹⁵. Tot astfel feciorii lui Pătrășcan Tăutul puneau zalog la marele spătar Ion Palade (la 17 aprilie 1718) jumătate din satul Grămești de la ținutul Sucevei, pentru a-și putea plăti o datorie mai veche către turcul Mahmut¹⁶. Aceste vânzări “de voie” făcute de țărani, alături de vânzările forțate la care erau siliți și care se ascundeau sub formula “pentru mult bine ce mi-au făcut d-lui”¹⁷, precum și respingerii dreptului lor de folosință asupra pământului au dus la creșterea masivă a marii proprietăți boierești¹⁸.

Multe din moșiile Pălădeștilor au fost dăruite, fie de domni, fie de rude sau apropiați. Daniile domnești ale lui Vasile Lupu sau Mihai Racoviță, care au răsplătit credința, și slujbele făcute atât țării cât și domniei, potrivit obiceiului vremii¹⁹, nu au fost puține. Părți importante din hotarul târgului Bârlad au ajuns astfel în stăpânirea boierilor Palade în urma daniilor din anii 1641²⁰ și 1708²¹. Aveau a se adăuga apoi părți din hotarul târgului Ștefănești care cuprindeau și heleșteul domnesc, pe care le primise vel vistiernicul Toader Palade²², ginerele lui Antioh Cantemir. Referindu-ne la daniile unor oameni apropiați familiei documentele consemnează multe astfel de situații. De pildă, preotul Gavril și soția sa Irina dăruiau lui Enache Palade, pe “carel-am fost iubit fiu” spune documentul, partea lor de moșie din satul Suseni²³, iar după moartea acestuia lăsa locul “fiului nostru, lui Ion Paladi biv vtori logofăt ...ca să-i fie dumisale, pomană.” În acest caz trebuie să fi fost o legătură sufletească între preot, probabil în vârstă și fără urmași, și fii lui Toader Palade. În același fel Ursul din satul Zmeiani “dă moșie în acest sat din Români, din Strâmba, dumniilor sale Enachi i lui Gavrilu Păladi și dumisale Toaderu Păladi, pentru sufletulu celor ce li-au agonisitu aciaste moșii și pentru

13 *Ibidem*, doc. LXXV, p. 93.

14 *Ibidem*, doc. CCV, p. 186-187.

15 *Ibidem*, doc. CCIII, p. 185

16 N. Iorga, *Studii și documente*, vol. V, doc. 72, p. 299.

17 *Ibidem*, p. 113 doc. C.

18 Gh. Platon, *Cu privire la evoluția rezervei feudale în Moldova de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până la legea rurală din 1864*, în *SAI*, V, 1963, p. 201-242.

19 Ioan C. Filitti, *Proprietatea solului în Principatele Unite până la 1864*, București, f.a., p. 81, 190-199. Donațiile din proprietatea domnească au dus la scăderea autorității domnului, *Istoria românilor. O epocă de înnoiri în spirit etropean (1601-1711/1716)*, vol. V, București, 2003, p. 55.

20 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, p. 39-41.

21 *Ibidem*, doc. XII, p. 17-28. Aici este și hotarnica locului.

22 Arhivele Naționale Iași, fond *Manuscrise*, nr. 1855, p.70 r.

23 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, doc. LX, p. 80-81.

sufletulu nostru” la 8 februarie 1651 (7159²⁴). Dania era întărită de Vasile Lupu la 5 iulie 1651 (7159). La fel s-a întâmplat și în cazul lui Ilie Enache vel stolnic, fiul lui Enachi biv vel clucer, nepotului lui Gheuca care dăruia părțile sale din Mânzați finei sale Maria, fiica lui Ion Palade vel sulger, la data de 20 iulie 1700 (7208²⁵). Și Ileana, fiica cuparului Lupul, nepoata lui Vasile Orăș hatman, dăruia, la 16 iulie 1671 (7191), lui Toader Palade mare vistier și soției sale Aspra, jumătate din satul Orășeni, pe Prut, ținutul Cernăuți, împreună cu vecinii, pentru a-i purta de grijă până la moartea sa. Cealaltă jumătate o dăruia aceluia care avea să o înmormânteze și să-i facă slujbele la mănăstiri²⁶. Alteori au fost făcute danii de către răzeși sau boieri ca recunoștință pentru un ajutor pe care îl primiseră la nevoie. Un astfel de caz este cel al lui Cole Bou care, la 18 septembrie 1697 (7206) pe lângă o parte de pământ din Suseni pe care-l vinde lui Ion Palade vtorii logofăt, îi mai dăruia acestuia partea sa de moșie din Mânzați și din Bicani pentru că “fiindu-mi mare nevoie și greu de datorii ce-am fost pe la turci, băgându-mă pen temniță”, găsise doar la Ion Palade ajutor pentru a se răscumpăra²⁷.

Căsătoriile încheiate de boierii Palade au adăugat la patrimoniul familiei un număr însemnat de moșii și alte bunuri primite ca zestre. Avera cu care erau înzestrate fetele de boier cu care s-au căsătorit băieții familiei Palade a fost, așa cum se și cădea la fete de neam, substanțială²⁸. Aliatele matrimoniale le-au oferit în același timp și posibilitatea de a se folosi de dreptul de protimis în virtutea căruia ei ajung la acumulări masive de proprietăți. Mare parte din moșiile cumpărate de Toader Palade vistiernicul, soțul domniței Anița, fuseseră în stăpânirea rudelor acesteia, Stamate postelnicul și Tudosca din familia Boul, Vasile Ceaurul și Cantemireștii. El a intrat însă și în stăpânirea unor proprietăți avute de rudele sale, Tăutuleștii, sau cei din neamul lui Scărlet Dabija. În acest fel ginerele lui Antioh Cantemir ajunsese să stăpânească peste 12 moșii și părți de sate, numai de pe urma înrudirii cu bătrânul Constantin Cantemir Vodă, bunicul Aniței.

Regula stăpânirii în indivizie²⁹, întâlnită în documente sub formula “moșii împreună de împărțală”³⁰ îi desemnau pe Pălădeștii ca stăpâni de ocine alături de numeroși alți proprietari, fie ei răzeși sau boieri³¹. Acesta a fost, de altfel, cazul mai tuturor moșiilor. Uneori acest statut îl găsim recunoscut în documente. Astfel, cel din 18 septembrie 1697 (7206), referindu-se la motivul vânzării moșiei Suseni de către Cole Bou se preciza că lui Ion Palade, “fiind dumnealui megieaș și moșan cu noi dimpreună și fiind dumniului și alte părți a fraților noștri cu zapise de danie și de cumpărături”, urmau a i se vinde și alte părți din această moșie³². Familia

24 N. Iorga, *Studii și documente*, vol. XVI, p. 191-192; Arhivele Naționale Iași, fond *Documente*, pachet 608/27. Proprietățile aflate la gura Jijiei.

25 I. Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. III, CLXI, p. 149-150.

26 *CDM Supliment I, 1403-1700*. București, 1975, doc. 913, p. 293.

27 I. Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. III, doc. LXV, p. 85.

28 Arhivele Naționale Iași, *Documente*, doc. 23-la 4 martie 1683 (7191) Aspra, jupâneasa lui Toader Palade mare spătar, fiind bolnavă și temându-se de moarte grabnică, lăsa moșiile sale fiului său Constantin iar de avea să moară și el ele urmau să-i rămână soțului său.

29 Ioan C. Filitti, *op.cit.* p. 78.

30 I. Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. III, p. 150.

31 *Ibidem*, p. 41-42, cazul părților de moșie din Păulești, Zmeeni p. 60.

32 *Ibidem*, doc. LXV, p. 85.

Palade a cumpărat apoi bucată cu bucată de la cei cu care se învecina, ajungând să stăpânească la un moment dat întreaga moșie. Acumulările au parcurs două sau chiar trei generații. Bucăți din moșia Suseni, de exemplu, au fost cumpărate între 5 iulie 1671 (7179³³) și 5 iunie 1722 (7230). Prima cumpărătură fusese făcută de Toader Palade mare vistiernic, iar cealaltă de nepotul său, Ion Palade biv vel spătar³⁴. Un alt exemplu este consemnat într-un document din 13 martie 1783, dat la Cernăuți, când Ioniță Sturza, Dumitraș Sturza și Constantin Palade declarau prin vechilul lor, Ioniță Strișcă, că stăpânesc „pro indiviso” jumătate din Vijnița, moștenită de la părinți. Mama celor doi Sturzești, Safta, soția lui Sandu Sturza și sora lui Constantin Palade, tatăl celui pomenit în document, cumpărase acea jumătate de sat de la mitropolitul Antonie. Coproprietari cu mănăstiri sau alte familii boierești ei își împărțeau cu aceștia dreptul seniorial de stăpânire asupra pământului „de peste tot hotarul”, „din tot satul”, sau „de pretutindenți”³⁵. Acest tip de stăpânire a generat neînțelegeri. Așa s-a întâmplat în anul 1669, când Gheorghe Duca vv, trimitea pe Gh. Șeptilici să cerceteze conflictul ivit între Toader Paladi stolnicul și Poholeştii pentru jumătate de sat din Călinești, ținutul Cernăuți. Partea de sat, pe care o stăpânea Palade stolnicul, a fost primită ca zestre de la soția lui, Todosia, fiica logofătului Tăutu. În document se precizează că Palade știa de faptul că Poholeştii deținuseră cu multă vreme în urmă a opta parte din acest sat, aflată mai înainte, probabil în proprietatea logofătului Tăutu. Poholeştii nu putuseră proba cu martori, iar la data emiterii documentului domnul cerea iarăși câte 12 jurători de fiecare parte care să jure cui a aparținut satul³⁶. Tot astfel, la data de 15 decembrie 1725 (7234) Ion Palade solicita îndreptarea hotarului din partea sa de moșie, cea a Tătărășilor, care fusese împresurată de egumenul mănăstirii Dobrovăț, precum și cea dinspre hotarul târgului Bârlad³⁷. Au fost și situații când boierii Palade au fost ei înșiși acuzați de împresurare silită, de către răzeșii din Bicani și Balasânești, Nicolai, ficiorul lui Ionașco Scânteie, vărul său Manolachi, feciorul lui Ifodie și cu Toader Malăș și Ursu Malăș. Aceștia s-au plâns la divan că fiul vornicului Ion Palade, Ioniță le-ar fi împresurat părțile lor de ocină³⁸. Judecata cu Andrei, Antohi și Vasăli Malăș a primit rezolvarea abia în 10 aprilie 1766, când i se dădea dreptate, de către divanul lui Grigorie Alexandru Ghica, vornicului Ioniță Palade, iar cei trei răzeși erau „dați rămași”³⁹.

Marea proprietate a boierilor Palade avea în cuprinsul său pământ arabil, locuri de fânaț, vite, vii, pomeți, mori, poieni pentru stupi, prisăci, pământ arabil, curături, vecini și robi, precum și case sau curți. Suprafețele folosite de boierii Palade pentru cultivarea cu cereale, „locurile din țarină sau din vatra satului, din câmp „sau „pământuri în țarină și cu ... săpături,, sunt greu de cuantificat. Măsurate în pământuri, stânjeni sau palme⁴⁰, suprafețele cultivabile reprezentau o parte însemnată din patrimoniul boieresc, aflat mereu în creștere către sfârșitul

33 *Ibidem*, doc. LVIII, p. 78.

34 *Ibidem*, doc. LXXV, p. 93.

35 Henri H. Stahl, *op. cit.*, p.167.

36 Teodor Bălan, *Documente bucovinene (1573-1720)*, vol. III, Cernăuți, 1937, doc. 32, p. 42.

37 Gh. Ghibănescu, *Vasluiul. Studiu și document*, Iași, 1920, p. 130-131, 133.

38 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III., doc. CXII, p. 122-124.

39 *Ibidem*, p. 124-125.

40 Nicolae Stoicescu, *Cum măsurau strămoșii*, București, 1971; „pământul” = de regulă 20 pași; „pasul” = 1,67 m.; „stânjenul” = 1,96 m.; p. 114-115, 43, 47.

secolului al XVIII când cerințele pieței devin tot mai însemnate.

Terenurile afectate creșterii de vite apar în documentele privitoare la proprietățile boierilor Palade sub termeni diferiți, precum cei de: „loc de fânaș”, „loc de coasă”, sau altele care desemnează locuri mai statornice unei astel de activități, cuprinzând chiar unele instalații: odaia, metocuri pentru vite, văcărul, locurile pentru oi, sau termenul braniștii, care desemnează drastic un spațiu rezervat acestei practici⁴¹. Vitele și ovinele se pășteau însă și pe terenuri stăpânite în devălmășie, pe toloaca satului, la rediu, în țarină etc. Boierii Palade erau proprietari pe bogate zone de pășunat cu ierburi sărate, cu fir gras și subțire din zonele Bașeului (Ștefănești) sau ale Cernăuților, renumite ca locuri unde se creșteau mari cirezi de boi⁴². Stăpâneau de asemenea, suprafețe întinse de pășune în zonele de șes unde se creșteau de regulă, cai „mari, falnici, renumiți prin frumusețea armonioasă a făpturii, prin iuțeala și prin rezistența lor și foarte lăudați nu numai de poloni și de unguri, dar chiar și de turci”⁴³.

Viile erau o parte însemnată a averii Pălădeștilor care poate fi cuantificată cu mai multă precizie. Acestea fuseseră cumpărate sau primite ca danie în pogoane sau fâlcii. Din catastiful vel vornicului Ion Palade de la 1727 (7235)- 1733 (7241) aflăm că boierul lăsa copiilor săi peste 79 de pogoane de vie și 27 de fâlcii în zone cu podgorii renumite ca cele de la Odobești, Nicorești, Liești, Dealul- Mare (Bârlad), Dric (Huși), Copou și Șorogari (Iași⁴⁴).

Pălădeștii stăpâneau un număr mare de vaduri de mori, localizate în majoritate pe firul unor ape importante precum Bârlad, Smila, Tutova sau Zeletin. Enumerarea lor în documente era de cele mai multe ori aproximativă: „...și dintr-apă cu vaduri de moară”, sau „un hăleșteu și cu vad de moară de la siliște(a)” etc., de aceea numărul nu poate fi precizat cu exactitate. Morile constituiau și ele o parte a patrimoniului, constituind un element foarte important în exploatarea economică⁴⁵ a satelor unde erau construite și ale celor din împrejurimi.

Prisăcile, locurile de pomeți, pădurile, poienile apar consemnate în cuprinsul documentelor într-o înșiruire care, deși imprecisă, are darul de a sugera bogăția unor astfel de proprietăți. Ele sunt, de altfel, nelipsite din cuprinsul actelor de danie sau de cumpărare privitoare la familie. Aceeași situație o întâlnim și în cazul iazurilor și al heleșteelor. Pot fi însă enumerate câteva din cele mai importante precum cele de la Zmeeni⁴⁶, Portărești⁴⁷, iazul lui Gavril⁴⁸, o vreme iazul Bistricenilor⁴⁹, cel de la Băcani⁵⁰, sau parte din heleșteul domnesc de la Ștefănești⁵¹.

Ca toți boierii vremii, Pălădeștii erau stăpânii unui număr însemnat de vecini. Aceștia fie

41 Henri H. Stahl, *op. cit.*, p.309.

42 Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, București, 1973, p. 115.

43 *Ibidem*, p. 117.

44 I. Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. III, doc. CCCLXVI, p. 327-328.

45 Henri H. Stahl, *op. cit.*, p. 294.

46 I. Antonovici, *op. cit.*, p. 43, 73, cel din apa Bogdaniei este cumpărat (a patra parte) la 26 octombrie 1720 (7229) de biv vel spătarul Ion Palade.

47 *Ibidem*, vol. III, p. 43, 45.

48 *Ibidem*, vol. III, p. 23, era la 11 iunie 1708 (7216) al biv vel spătarului Ion Palade.

49 *Ibidem*, vol. III, p. 28-29.

50 *Ibidem*, doc. LII, p. 71.

51 Arhivele Naționale Iași, fond *Manuscrise*, nr. 1855, p.70 r.

că se vânduseră de bună voie, neavând mijloace de trai, fie fuseseră din tată în fiu locuitori ai satelor aservite și făceau, în mod obișnuit, parte din tranzacțiile cu moșii. Documentele privitoare la familia Palade consemnează situații în care satele aservite erau vândute cu tot cu țărani. Astfel, la 22 februarie 1660 (7168) Toader Palade vindea fratelui său Gavril Palade fost sulger partea din sat din Cetățuia „cu vecini cu tot” pentru suma de 200 de lei (probabil a patra parte). Fostă seliște, a făcut parte din ocolul târgului Bârlad aflat în proprietate domnească. Moșia dăruită de Vasile Lupu, la 1637, bătrânului dregător Palade a fost populată probabil pentru a putea fi lucrată, iar țărani aduși au căpătat statutul de țărani aserviți. La data daniei nu există în document precizarea referitoare la existența vecinilor. Numărul lor era prea puțin însemnat pentru a fi consemnat. Abia după 23 de ani, satul a devenit pentru familia Palade o puternică și înfloritoare proprietate, cu un număr important de țărani dependenți care, într-o astfel de tranzacție trebuiau amintiți ca făcând parte din inventarul moșiei⁵². La fel se întâmpla la 1 mai 1713 (7221) când Agafița, jupâneasa lui Preda Palade, vindea vel vistiernicului Ion Palade jumătate din satul Portărești „cu Drujăști de pe Smila ... cu vecini câți s-ar afla, însă fără cei ierțați, ce vor avea scrisori de ertare de la dumnialui stolnicul”⁵³. Satul Tătărași de la ținutul Vaslui a fost cumpărat și el de vel spătarul Ion Palade, „cu vecini”, alături de „vatra satului, den câmpu și dintr-apă, și cu vad de moară dintr-apa Bârladului, și den pădure cu locuri de prisăci, și cu tot vinitul și cu tot hotarul”⁵⁴. Și tot astfel a fost și cazul satelor Șerbănești, pe care vistiernicul Toader Palade l-a avut „cu vecini”⁵⁵, Vertiporul, „sat întreg cu vecini”⁵⁶ la ținutul Hotin, sau Manova⁵⁷. Parte importantă a patrimoniului boieresc, vecinii erau lăsați moștenire din tată în fiu. În Catastiful lui Ion Palade vel vornic din anii 1727 (7235) martie - 1733 (7241) 2 august, vecinii pe care-i lăsa moștenire copiilor săi sunt consemnați separat de restul veniturilor, numele lor fiind înșiruit la fel ca și cel al robilor⁵⁸. El preciza, referindu-se la vecini, pe cei „ce știu drept și ce am cumpăratu, fără de pe la moșiile din sus, ce or hi”⁵⁹. Robii constituiau și ei o parte importantă a patrimoniului boieresc⁶⁰. Folișii de stăpâni în gospodăria proprie pentru priceperea lor de meșteșugari dar și la munca câmpului⁶¹ ei erau vânduți sau lăsați moștenire în foile de zestre.

O parte importantă a averii Pălădeștilor era formată din case și curți boierești. Nu cunoaștem exact care a fost prima curte boierească a vistiernicului Palade. Găsim însă însemnări privitoare la casa de pe moșia Cetățuia, unde a fost una din reședințele importante ale familiei. Va fi stat bătrânul boier cu treburi însemnate la curte, chiar în preajma domnului,

52 I. Antonovici, *op. cit.*, p. 42.

53 *Ibidem*, p. 44-45, doc XXXII.

54 *Ibidem*, doc. CCLI, p. 212-213.

55 Arhivele Naționale Iași, Fond *Manuscrite*, nr. 1855, p. 92 r.

56 *Ibidem*, p. 93 r.

57 *Ibidem*.

58 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, doc. CCCLXVI, p. 329-400.

59 *Ibidem*.

60 cf. Viorel Achim, *Țigani în istoria României*, București, 1998.

61 Dimitrie Cantemir, *op. cit.*, p. 299; Miron Costin, *Istoria în versuri polone despre Moldova și Țara românească (1684)*, traducere P.P. Panaitescu, București, 1929, p. 108.

cum era obiceiul, la palatul domnesc din Iași. Avea însă curte și la Trestiana pentru că există documente târzii care confirmă, prin mărturia răzeșilor, stăpânirea îndelungată a Pălădeștilor asupra moșiei Cetățuia, numită și Trestiana⁶². Unul din răzeșii chemați să depună mărturie în anul 1793 își amintea că apucase a vedea „în gura Trestienii, din sus de pârâul Trestienii ... curte unui boier, Curci, undi ar fi fost și biserică, și pivniți cu hrube, și fântâni, numindu-să ace moșie tot a Pălădeștilor ...⁶³”, o moșie mare. De aceea nu excludem posibilitatea ca bătrânul vistiernic al lui Vasile Lupu să fi rezidat și acolo, când nu era la Iași. Una din cele mai valoroase proprietățile pe care le-a deținut Toader Palade vel spătar a fost satul Băcanii. La data cumpărării de la Măriuca Gheuca, 8 iulie 1651 (7159), satul cuprindea, pe lângă „heleșteu și cu moară ce iaste în mijlocul satului⁶⁴ „curțile ... și cu biserică în satu”. La 25 mai 1704 (7212), când a fost moștenit de Enache și apoi de Constanti⁶⁵n, satul avea „casă gata”. Acolo s-au nuntit boierii și au pus la cale complotul de la Băcani⁶⁶. Curțile boierești sunt pomenite de documente și la Portărești, veche proprietate a Pălădeștilor⁶⁷, la Ștefănești⁶⁸, Stroiștei (ținutul Suceava⁶⁹), pentru a enumera doar câteva astfel de proprietăți. Curțile boierești din secolul al XVII-lea până către a doua jumătate a secolului al XVIII-lea au avut, în Moldova, un caracter preponderent rural. Și așa trebuie să fi arătat și cele ale Pălădeștilor. Casa construită din piatră avea ca model arhitectura obișnuitelor locuințe rurale, cu o tindă cu două sau patru odăi unde locuia boierul și familia sa, precum și dependențele pentru slujitorii casei, bucătăria, grajduri, hambare, cotețe etc. Din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea boierii își vor ridica locuințe cu un etaj unde accesul se făcea pe o scară exterioară, cunoscute sub denumirea de conace. Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea acestea vor începe a fi înconjurate și cu ziduri de piatră. Curtea avea în cuprinderea sa și biserica satului ctitorită de multe ori de boierii Palade, cum a fost cea de la Susăni, sau refăcută de aceștia, precum a fost cea de la Ștefănești- Botoșani. În acest mod autoritatea laică, cea a boierului, a cărui curte gravita în jurul lăcașului de cult, era dublată de cea religioasă, a bisericii⁷⁰. Fii săi, Enache și Toader și-au cumpărat și în Iași locuri pe care au ridicat case, cunoscut fiind faptul că din secolul al XVII-lea boierii, după exemplul lui Vasile Lupu, începură a-și construi locuințe pe lângă curtea domnească, dregătorii reclamând tot mai mult prezența lor aproape de domn. Astfel, pe Enache Palade postelnic îl găsim proprietar al unui loc de casă în Iași, pe care-l cumpărase în timpul domniei lui Vasile Lupu cu

62 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol II, p. 146-148.

63 *Ibidem*, vol. II, p. 142-149, informații despre Cetățuia.

64 N. Iorga, *Studii și documente*, vol. XVI, 1909, p. 189; Satul a fost revendicat de urmașii lui Simion Gheuca, de pe urma căruia nu rămăseseră moștenitori. Astfel, Bejan Gheuca va pără, la 8 ianuarie 1653 (7161), pe Toader Păladie pitarul cu privire la Băcani, ținutul Tutovei, motivând că satul i-ar fi fost lăsat de unchiul său ca moștenire (p. 192).

65 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, doc. LII, 1704 (7212) maiu 25, p. 70- 71.

66 Ion Neculce, *op. cit.*, p. 333.

67 I. Antonovici, *op. cit.*, p. 45.

68 Gh. Pungă, *Un catastih de venituri și cheltuieli al târgului Ștefănești (1793 - 1819)*, în *„Ioan Neculce” Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei- Iași*, VIII-IX, 2002-2003.

69 Arhivele Naționale Iași, fond *Manuscrise*, nr. 1855, p. 93 r.

70 *Istoria românilor. Românii între Europa clasică și Europa luminilor (1711-1821)*, vol. VI, București, 2002, p. 127-131.

„30 de lei bătuți și un postav de două haine⁷¹ „pe Ulița Piciorogoale. Locul avea să fie moștenit de Preda Palade și apoi de ginerele acestuia, Ștefan Cerchez, în anul 1668, 14 noiembrie⁷². Fratele său, Toader își făcea și el casă în Iași⁷³, în Târgul de sus „din dosul Târgului Hagi(a)iei”. Casa a fost moștenită de Enache, fiul său cel mare. După moartea acestuia, a ajuns în proprietatea celui de-al doilea fiu, Ion⁷⁴. Ion Palade a avut și o curte⁷⁵, unde, spune Letopisețul, s-a adăpostit Vodă după ce focul a cuprins curtea domnescă⁷⁶. Nu este exclus ca el să fi avut însă și alte case în Iași. Tot astfel, Toader Palade, mare ban, la 9 ianuarie 1731 (7239) cumpăra și el o casă cu loc pe Ulița Mare, „în fața uliței despre răsărit în preajma Mitropoliei Vechi”, de la Toma spișterul „drept 220 lei cu zapis din 1(ea)t 7240”. Tot el, mare vistier la 1735 (7244) sept. 16, achiziționa un loc de casă lângă Mitropolie. Casele au fost moștenite de unicul său fiu, Constantin, de la care ajunseră la nepotul lui Constantinică Bogdan Palade și arseră până în temelii în urma focului din anul 1827. La toate acestea se adăugau dughenele din Iași de pe Ulița cizmăriei⁷⁷, Ulița schimbătorilor⁷⁸ pe care le dețineau Pălădeștii.

Prețul moșiilor era variabil, în funcție de mărimea, calitatea câmpului, existența în cuprinsul lor a vadurilor de moară, heleșteelor, morilor, locurilor de fânaț, prisăcilor, livezi, vii, păduri, etc. De exemplu, Păuleștii și Portăreștii fuseseră cumpărate la 1637 cu 350 de taleri de argint⁷⁹. Pe data de 1 mai 1713 (7221) jupâneasa lui Preda Palade vindea lui Ion Palade, vel vistiernic „giumătate din satul Portărești, cu Drujești cu casă și cu vecini și cu tot heleșteu și cu vad de moară și din siliști și din țarină și dintr-apă și din pădure și cu tot hotarul și cu tot venitul” la prețul de 330 lei bătuți⁸⁰. Moșia Cetățuia valora la moartea vistiernicului lui Vasile Lupu aproximativ 600 de lei. Satul Tătărăși de la ținutul Vaslui, cumpărat de vel spătarul Ion Palade pe 20 aprilie 1716 (7224) de la Maria jupâneasa sârdarului Ștefan Miclescu, costa, la 30 aprilie 1661 (7169), aproximativ 1100 lei⁸¹. Moșia Băcani, cumpărată de Toader Palade de la Măriuca Gheuca la data de 8 iulie 1651 (7159) și care cuprindea, pe lângă „heleșteu și cu moară ce iaste în mijlocul satului⁸²”, „curțile ... și cu biserică în satu”, trebuie să fi fost la fel de valoroasă, cu toate că suma cu care a fost cumpărată nu apare consemnată în document. Pot fi exemplificate și alte astfel de sume: jumătate din moșia Părtănoși era cumpărată de vel vornicul Ion Palade drept 300 lei noi, la data de 4 iulie 1766, satul Români valora 750

71 CDM, vol. II, București, 1968, p. 364-365, doc. 1705.

72 *Ibidem*, vol. III, București., 1968, doc. 1705.

73 Arhivele Naționale Iași, fond *Manuscrise*, nr. 1855, p. 98 r.

74 I. Antonovici, *op. cit.*, p. 71.

75 Ion Neculce, *op. cit.*, p. 468.

76 *Ibidem*, p. 686.

77 Arhivele Naționale Iași, fond *Manuscrise*, nr. 1855, p. 96 r.

78 *Ibidem*, p. 97.

79 DRH, A, vol. XXIV, doc. 20, p. 17-19.

80 I. Antonovici, *op. cit.*, doc. XXXII, p. 44-45.

81 *Ibidem*, doc. CCXXXVII, CCXXXVIII, p. 199-200.

82 vezi *supra*, nota 64.

zloți tătarești⁸³, iar a patra parte din Zmeiani valora 200 zloți. Alte două sate mari care valorau 2000 de lei fuseseră cumpărate de Toader Palade de la Neculai Feștilă postelnic și de la fii săi, Ionuț comisul, Ștefan și Constantin. Satele, spun zapisele, erau: „anume Bărleștii pe apa Bârladului cu vad de moară și cu mori gata cu veceni și cu casă gata ce iaste la ținutul Hărlăului și cu satul Gărteștii ce să ține de hotarul Bărleștilor în malul Bahluului de ceea parte despre Cârlegătură ...⁸⁴”.

Familia a primit danii și a cumpărat proprietăți cu intenția de a le comasa pentru a putea fi mai ușor supravegheate, lucrate și exploatare. Potrivit documentului din 16 august 1641 (7149) Vasile Lupu dăruia credinciosului său boier, vistiernicul Palade, o bucată de loc din hotarul târgului Bîrlad, având grijă să o măsoare spre hotarul târgului Portărești, proprietate a boierului⁸⁵, iar în sus de Băcani erau părți din Susăni, pe valea Ibăneștilor, tot în ținutul Tutova⁸⁶. Și astfel de exemple sunt întâlnite des și în alte zapise. Această tendință de comasare a moșiilor a avut drept urmare constituirea în partea sudică a Moldovei a unui adevărat domeniului al familiei. De-a lungul anilor familia Palade a cumpărat, a vândut sau a făcut schimb de mai multe proprietăți ceea ce face dificilă urmărirea în amănunt a unor astfel de tranzacții. De aceea expunerea noastră se oprește doar asupra proprietăților de mai mare importanță. Este de remarcat faptul că documentele nu consemnează între frații Palade sau rudele lor foarte apropiate certuri de la moșii sau de la alte bunuri.

Procesul de constituire a domeniului familiei Palade a început în secolul al XVII-lea⁸⁷. Nucleul acestuia a fost zona sudică a Moldovei, în ținutul Tutovei și zona Bârladului, de unde provenea și soția vistiernicului Palade, Axinița, fiica negustorului Matei Roșca. Moșiile se concentrau pe apele Smila, Bogdana, Tutova, valea Ibăneștilor și pe Bârlad. Acolo avea să primească danie și să cumpere moșii bătrânul vistiernic. Prima informație sigură privitoare la o proprietate a familiei Palade în Moldova este un act de cumpărare a unei moșii de către vistiernicul Palade⁸⁸. Astfel, din documentul datat 25 ianuarie 1637 (7145⁸⁹) aflăm că marele medelnicer Simion Gheuca vindea de bună voie jîtnicerului Palade ocina sa, satul Portărești pe pârâul Simila, în ținutul Tutovei, cu loc de iaz și de moară, precum și o parte de ocină din satul Păulești, tot la ținutul Tutovei cu suma de 350 de taleri. Cumpărătura era întărită de divanul lui Vasile Lupu la 26 ianuarie 1637 (7145⁹⁰). O altă ocină, Cetățuia, cu vad de moară

83 I. Antonovici *Documente bărlădene*, vol. II, p. 345.

84 *Ibidem*, vol III, p.46.

85 Arhivele Naționale Iași, fond *Manuscrite*, nr. 1855, p. 66r-66v. –pagini cu hotarele satelor.

86 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, p. 40.

87 *Ibidem*, p. 86.

88 Nu avem suficiente probe pentru a ne lega de numele unui Palade, proprietar la Fundeni, pe Bârlad, în Tăuți și Rujeni Bârlad, atestat în vremea lui Ștefan cel Mare. Dar putem presupune că Palade vistiernicul este acel Păladie din târgul Iașilor care, împreună cu Călinig, vărul său și cu sora sa, Vasca se judecă pentru o moșie la Băloșeni, în anul 1637, aprilie 20, în *DRH, A*, vol. XXIV, doc 70.

89 Dacă socotim că venirea sa în Moldova s-a petrecut cel mai târziu odată cu urcarea pe tronul de la Iași (1616) a lui Radu Mihnea este foarte probabil ca acestea să nu fi fost singurele moșii pe care boierul, sol și al lui Barnovschi vodă, să le fi stăpânit la 1637. Prezența sa ca membru al unor solii însemnate, înainte de urcarea pe tron a lui VasileLupu necesitau, cum bine este știut, o anumită putere financiară. De aceea credem că spusele noastre sunt foarte aproape de adevăr.

90 *DRH, A*, vol. XXIV, doc. 20, p. 17- 19; Simion Gheuca cumpărase satul Portărești de la cneaghina lui

pe râul Bârlad și cu loc de iaz la gura pârâului Trestianei, din Bârlad, îi era dăruită vel vameșului Palade, în anul 1637 la 7 aprilie, de Vasile Lupu pentru dreaptă și credincioasă slujbă către domnie și țară. Satul era ascultător de ocolul Bârladului, și se aflase în proprietate domnească. În 16 august 1641 (7149) vistiernicul Păladie, la acea dată capuchehaie la Țarigrad, primea de la domnitor, pentru slujbă îndelungată ”din tinerețea lui, tot la curtea Domnului, chiar înainte de urcarea acestuia la tronul Moldovei”, un loc domnesc, o bucată de loc din târgului Bârlad, care avea hotar comun cu satul său, Portăreștii. Logofătul Racoviță Cehan și alți boieri au fost trimiși să stâlpească locul dăruit astfel: “... se începe hotarul acelei bucăți de loc din hotarul târgului Bârlad, dintr-un stâlp care este în malul apei Bârladului despre apus, și la deal, la gura văii țarinei la alt stâlp, ... și alt stâlp în capul văii Smilei, la Dumbăreștii, așș-derea alt stâlp prin mijlocul văii Smilei despre apus în mal, ... în matca Sohodolului, alt stâlp în vârful dealului dinspre Sacă, unde merge drumul la deal despre apus, acela este capătul hotarului acelei bucăți de loc din hotarul târgului”⁹¹. După moartea marelui vistiernic Palade, survenită înainte de 17 iunie 1642 (7150), averea, care se ridica la suma de 950 de zloți, fără partea ce o avea din târgul Bârlad, se împărțea între cei șase copii ai săi, fetele⁹² făcând parte egală la moștenire cu frații lor⁹³. Astfel, părți din Cetățuia vor fi moștenite de trei dintre fii săi, Enache, Gavril și Toader, precum și de una din fete, Maria, cea căsătorită cu Gheorghe Bogdan comisul. Mai apoi toți trei renunțat la această moșie și au vândut Alexandrei sulgeroia. Soția lui Gavril sulgerul, dorind să-și înzestreze fiica, pe Vasilca, cu o nouă proprietate, cumpăra cu 100 de lei partea lui Enache postelnicul care rămăsese după moartea acestuia Vasilcăi, soția sa. Apoi, Toader jitnicerul îi vindea și el, la 1660 (7168), 22 februarie, partea pe care o avea din aceeași moșie, cu suma de 200 de lei⁹⁴. La fel va proceda și Anița, nevasta lui Gheorghe Bogdan biv comis care avea să vândă “a patra parte din sat din tot (locul) cu tot venitul, din țarină, și din locu cu fânaș și cu vadu de moară în apa Bârladului”, în 10 aprilie 1671 (7179), cu suma de 150 lei bătuți⁹⁵. Adăugând-o la moștenirea pe care o avusese Gavril Palade, Alexandra reușea să dea de zestre fiicei sale, care se căsătorise a doua oară cu vornicul Gavriliță Costache, întreg satul Cetățuia, cu vad de moară în apa Bârladului,”cu tot locul și cu tot venitul⁹⁶. Moșia valora 600 de lei bătuți.

Informațiile documentare privitoare la alte proprietăți pe care le-au avut în stăpânire Enache și Gavril, doi dintre feciorii marelui vistiernic, sunt puține, iar pentru Iorga acestea lipsesc complet. Astfel pe Enache îl găsim cumpărând un loc de prisacă cu pomet numit Hodoreștii⁹⁷, aflat la ținutul Cârlișturii, un loc de casă la Iași, pe ulița Piciorogoaie⁹⁸, părți de

Crăescu, Parasca și de la fii ei, Gheorghie, Pătrașcu și alți fii, iar partea de ocină din Păulești o avea danie de la cneaghina Stanca Murgocioaia și de la nepoții panului ei, Murgoci vornicul, anume Isac, fratele acestuia, Constantin, și sora lor Avghenia.

91 DRH, A, vol. XXIV, doc 20, p. 17-19.

92 *Ibidem*.

93 *Ibidem*, doc. II, p. 3-4.

94 Ioan C. Filitti, *op. cit.*, p. 92.

95 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, doc. XXIX, p. 42-43.

96 *Ibidem*, doc. CCCLXIV, p. 292.

97 *Ibidem*, doc. II, p. 4-5.

98 *Ibidem*, CCXXII, p. 194.

ocină din moșia Griști de la ținutul Vaslui⁹⁹ și este stăpân peste o parte din moșiile Români și Strâmba. Pe ultimele aflate la gura Jijiei, le stăpânea împreună cu fratele său Gavril, așa cum scria dania de la Ursu din Zmeeni¹⁰⁰.

Documentele care se referă însă la averea boierului Toader Palade s-au păstrat în mare parte, făcând posibilă reconstituirea celor mai valoroase proprietăți ale sale. La moșiile primite moștenire după moartea tatălui său el a adăugat pe cele date ca zestre Teoderei Tăutu și Asprei, nepoata clucerului Statie, apoi altele, cumpărate sau primite ca danie. În acest fel ajungea să fie stăpânul unui număr însemnat de moșii din ținuturile Tutova, Suceava, Cernăuți, Hotin și Roman¹⁰¹. La sfârșitul secolului al XVII-lea el avea astfel în proprietate două sate întregi, Băcanii la ținutul Tutova și Orășenii din ținutul Cernăuți. De asemenea stăpânea 1/2 din satul Grămești, 1/2 din satul Calafindești, 1/4 din Rugășești, 1/4 din Românești, 1/4 din Rudești, 1/4 din Câmpulungul Rusesc și satul întreg Călinești, fără a patra parte ce revenea răzeșilor, toate în ținutul Suceava. Mai deținea 1/2 din satul Ispas, ținutul Cernăuți, părți din satul Maxinești pe pârâul Alba, din țin. Romanului¹⁰² și părți din Zmeeni, Susăni și Mânzați¹⁰³, Dragsini, Corobonești, Mănoi¹⁰⁴, Portărești și Susăni aflate la ținutul Tutova. Cei patru copii ai săi își vor împărți la rândul lor, în bună învoială, moșiile enumerate mai sus. Enache, fiul cel mare primea una din cele mai mari și bogate proprietăți, moșia Băcanii¹⁰⁵. Constantin le primea pe cele pe care i le lăsase moștenire mama sa de când era în viață, apoi ca frate mai mic primea, după moartea lui Enache, alături de 1/3 din Băcani, și casele de acolo¹⁰⁶. Fiica lui Toader, Anița, rămânea stăpână pe părți din Băcani și Orășeni, proprietăți la care va renunța vânzându-le lui Ion¹⁰⁷. Al doilea fiu al lui Toader, Ion, ginere al lui Vasile Gheuca și cumnat al lui Velicico Costin și Mihai Racoviță, a fost unul din cei mai bogați membri ai familiei Palade. Acumulările masive de proprietăți făcute de el la ținuturile Putna, Tutova, Fălciu, Tecuci, Vaslui, Iași și Orhei formau un aevărat domeniu.

La ținutul Vaslui Ion Palade era interesat să aibă mai multe locuri de prisaci. Unul îl primea danie la 1 septembrie 1689 (7198), „pe apa Racovii ... cu pomeți și cu loc de fânaș și de arat și loc de casă cu pomeți¹⁰⁸”, de la Cristina fata stolnicului Grama. Alte două locuri, tot pentru prisăci ”cu pomăt cu tot”, la Rădiul lui Barbă, în gura Racovei, erau vândute tot lui Ion

99 CDM, vol II, p. 364-365, doc. 1705.

100 Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. III, p. 322.

101 N. Iorga, *Studii și documente*, vol. XVI, p. 191-192; Arhivele Naționale Iași, fond *Documente*, pachet 608/27.

102 Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, vol. IV, doc. 11, p. 16.

103 *Ibidem*.

104 *Ibidem*.

105 La 1668 (7176), în ziua de 30 mai, Toader Găidarul și cu fratele său Mirăuți și cu sora lor Maria și cu nepoții Samson și Maria și cu Anghelina, fata Todosăi, vând stolnicului Palade o moșie din sat din Corobănești și din Mănoi, drept niște vite și bani, I. Antonovici, *Documente bărlădene*, III, CCXIII.p 190-191.

106 *Ibidem*, doc. LII, p. 70-71.

107 *Ibidem*.

108 *Ibidem*.

vel sulger, de către târgoveții vasluieni, la 12 septembrie 1701 (7209¹⁰⁹). Un alt loc de prisacă „cu pomăt”, din poiana Onicenilor, de pe Bârlăzel, îl primea danie de la Andrieș fiul lui Vasile Oatul din Gârce¹¹⁰, iar pentru cel pe care-l stăpânise tatăl său, Palade vornicul, pe Sohulin, primit de la Iurașco și femeia lui, Chindia, Mihai Racoviță îi dădea întărire la 26 noiembrie 1705 (7213¹¹¹). De asemenea tot către vel vistiernicul Ion Palade făceau danie și Andronic și cu fratele său Dragul, feciorii lui Ioan Râciul, la 26 mai 1704 (7212), „partea de ocină și moșie ce să va alege din sat din Bălișini, ce sunt pe apa Telejniei, ... cu loc de prisacă și cu loc de țarină în câmpu și cu fânață și cu vad de moară și cu tot venitul¹¹²”. La acestea se adăugau, pe data de 24 ianuarie 1708 (7216), de la biv postelnicul Panaiotachi și soția sa “a lor dreaptă ocină și moșie, o bucată de loc din hotarul târgului Vasluiului, ... adică, una sută de pământuri¹¹³ ce le-au avut danie de la Constantin Duca Voevod ... și arată două vaduri de moară în Bârlad, însă un vad de moară arată că iaste lângă târgul Vasluiului¹¹⁴”. Câteva luni mai târziu, la 7 martie același an, Mihai Racoviță întărea lui Ion Palade mare vistiernic cumpărătura de la Panaiotachi¹¹⁵. La data de 20 aprilie 1716 (7224) boierul mai cumpăra “un sat întreg anumi Tătărășii, la ținutul Vasluiului, pre apa Bârladului, cu vecini și din vatra satului, și din câmpu, și dintr-apă și cu vad de moară într-apa Bârladului și den pădure cu locuri de prisăci și cu tot venitul și cu tot hotarul”, de la Maria, jupâneasa răposatului serdar Ștefan Miclescu și cu fiul său Frangole¹¹⁶. Pentru o parte de “săliște” de la Tătărăși vel spătarul Ioan Palade se certa cu călugării de la mănăstirea Dobrovăț, care primiseră și ei danie în apropiere, dar din “loc gospod” și nu din cel boieresc, spunea Mihai Racoviță. Prin urmare, boierii rânduieți de Vodă dau la 13 decembrie 1725 (7234) o măturie hotarnică, pe care, la 16 septembrie același an, 1725 (7235), o întărea Mihai Racoviță. Tot în acest ținut „Ioan mare sluger, avusese până la 1699 “jumătate din satul Negrești, partea de sus, cu vecini și curțile și cu vaduri de moară pe Bârlad, precum și satul Sinești, (Linești), pe Vilna, cu vaduri de moară pe Vilna”, pe care le cumpărase de la Matei Sturza, ruda sa. Cum însă cumpărătura se făcuse fără știrea lui Manolache Hrisoverghi mare clucer, vânzarea se anulează iar Ion Palade își primește înapoi contravaloarea moșiilor, care ajungea la 600 de galbeni¹¹⁷.

În ținutul Putnei Ion Palade cumpăra părți de moșie din Bătinești de la Pătrășcan căpitanul care avusese o datorie de 11 lei de plătit lui Hage Timir și neavând bani roagă pe vel vistiernic să-i cumpere câteva mori din gura Putnei, la 17 august 1709 (7217). Tot astfel achiziționau și de la Vasilachi, fiul lui Ianole și a Grecei, ai căror părinți vânduseră pământuri în Bătinești și Cirbești la care ei adaugă, tot acolo, cinci pogoane de vie aflată în paragină și livadă, precum

109 Gh. Ghibănescu, *Vasluiul...*, doc. CXX, p. 115.

110 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, doc. CCXXVII, p. 195-196.

111 *Ibidem*, doc. CCXXXIX, p. 197.

112 *Ibidem*, doc. CCXXX.

113 *Ibidem*, doc. CCXXVIII.

114 Care făceau aproximativ 3340 m. Nicolae Stoicescu, *Cum măsurau strămoșii*, București, 1971, “pământul” = de regulă 20 pași; “pasul” = 1,67 m.

115 Gh. Ghibănescu, *Vasluiul...*, 1926, doc. CXXIX, p. 124.; *Surete*, ms. XII, p. 215.

116 *Ibidem*.

117 I. Antonovici, *Documente bărlădene*. vol. III, doc. CCLI, p. 212-213.

și alte două pogoane date de alte rude ale lor¹¹⁸. În anul 1716 (7224) Acsița, soția răposatului Ștefan Cerchez, fostul comis mare, dăruia vărilor săi, Toderășco și Ion Păladie vel spătar precum și m-rii Grăjdenilor, lui Vasilie Costachi vel vornic și lui Lupu Codreanu diferite moșii sau părți de moșii. Spune documentul că lui Ion Palade ”însă de la Tupilați, de pre apa Elanului, din țin. Fălciului, au dat d-lui comisul, D-zeu să-l erte, o parte de loc d-sale lui Iordachi Rosăt vornicul, când era visternic mari, cu zapis care cât îi scrie zapisul nostru, câte iaste iscălit de d-lui comisul și mine; ce aceste părți numai pre cât scrie zapisul nostru să ție d-lui vornicul, măcar de scrie într-une(le) zapise și cu vad de moară în Elan, iar noi n-am dat pentru căci am ținut noi mori pără ce au vinit Moscalii și li-au ars Tătarii, ce d-lui în vaduri să n-aibă treabă, că nu i s-au dat; iar d-lui spătariul Ion Păladie să aibă a-și face mori în vadu, precum am avut noi și am ținut, neavând cu nime a împărți, nici în iaz nici în mori. [...] Așșiderea, osăbit locurile de prisăci, carile le arată ispisocul, care unde sânt și de la cine iaste și pe care apă și la ce săliște sau hotar și în ce ținut, toate acele li-am dat danie nepotului Toderășco, fiul d-sale spatariului, la acestea să nu aibă d-lui spatariul triabă sau alți fi a d-sale, căci aceste locuri de prisăci li-am dat numai nepotului Toderășco¹¹⁹”.

Pentru ținutul Tecuci avem pomenite în documente părți din moșiile de la Nicoreștii de Jos și din Dobrinești, „a trie parte, din tot locul, în câmp, într-apa Tecucelului, cumpărate de la Ion Mihu fiul lui Vasile Hânsaru. Mai avea tot la acest ținut „un loc de prisacă cu pomăt la Popești în Gura-Văii”, precum și un vad de moară în apa Bârladului, la Liești, cumpărat de la Tudosăica, fiica lui Miron Costin vel vornic¹²⁰.

La ținutul Orhei biv vel spătarul stăpâna la data de 20 februarie 1722 moșia Vovinești¹²¹, iar pe 1 mai 1724 Pălade vornicul se părăște în fața domniei împreună cu Sturza vornicul pentru moșia de la Sămărcani¹²². Tot la acest ținut cumpărase întreg satul Cogeico de pe Nistru, de la Ranit zet Carpu spătar¹²³ și satul Trifeștii pe Cogălnic și avea și o danie de la Pavăl Ciocârlan vel vornic pentru părți în satul Ovinești pe care acesta din urmă le stăpânise împreună cu Carpuză și cu feciorii lui Vlasău și cu neamurile lor¹²⁴.

Stăpânirea lui Ion Palade în ținutul Iașului se întindea asupra satului întreg Mărzăștii, cu două heleștee pe apa Cacainei, moșia Perienii și părți din satul Onceni, pe apa Jijiei „cu podu în dubas în Prut și în Jijia”.

Mai avea boierul un zapis de la Toader Lupul pentru partea acestuia din satul Liveni, pe Prut, la ținutul Dorohoiului, precum și satul Măcsinești pe pârăul Alba, de la ținutul Romanului¹²⁵.

118 *Catalogul documentelor vasluiene*, 1986, doc. 140, p. 60.

119 I. Antonovici, *Documente bărlădene*. vol. III, doc. CCCLVII, p. 284-285.

120 *Ibidem*, CLXXXVIII, p. 166-167.

121 *Ibidem*, doc. CCCLXVI, p. 321-322.

122 A. Sava, *Documente privitoare la târgul și ținutul Orheiului*, doc. nr. 188. p. 180, 20 februarie 1722, primește de la Mihai Racoviță o moșie din zapis de danie.

123 *Ibidem*.

124 I. Antonovici, *Documente bărlădene*. vol. III, doc. CCCLXVI, p. 320.

125 *Ibidem*.

La ținutul Hotin¹²⁶ Ion Palade stăpânea „a patra parte de sat de Vancecăuți, pe Prut, cu heleșteu mare în câmp, pe o vale”, pe care o luase de la unchiul său Pătrășcan Tăutul, căruia îi dăduse părți din satul Ispas de la ținutul Cernăuților. O altă a patra parte din același sat a fost cumpărat de la fetele Pelinoaei cu vecini și cu parte din heleșteu, precum și partea lui Gligore Ropzanul zet Drăgoesei¹²⁷. Aceste moșii rămăseseră la turci după luarea cetății Hotinului. De aceea în catastiful de la 1727-1733 Ion Palade scria cu amar că numai dacă „Aceste moșii di a da Dumnezeu să iasă de la turci, ci să-și împartă” între ei copiii „cui a fi parte mai slabă¹²⁸”.

Marea majoritate a moșiilor familiei Palade se concentra, cum aminteam mai sus, în ținutul Tutova. Unul din satele la care boierul Ion Palade a ținut foarte mult fiind moștenire de familie, a fost Cetățuia. Satul care se afla în hotar cu târgul Bârladului, „din sus, despre soare răsare, i cu vecinii și cu hălășteai, pe vale satului, și cu vaduri de mori într-apa Bârladului, precum arată zapisăle de cumpărături și mărtiria hotarnicilor, tot cu semne înpregiur și ispisoaice Domnești¹²⁹”, ajunsese la 15 martie 1707 în proprietatea medelnicerului Iordache Toma Cantacuzino, nepotul de față al lui Gavril Palade. Pentru că avea nevoie de bani acesta vânduse mănăstirii Bursuci o parte de sat, cealaltă dăruind-o pentru sufletul fratelui vitreg, al mamei sale și al bunicii, Alexandra sulgeroaia. Pentru că la acea dată Ion Palade era fugit din țară, la Brâncoveanu, probabil în urma conflictului de la Bacani, din 1699, sau a neînțelegerilor avute cu Antioh Cantemir el nu a putut cumpăra proprietatea. La 15 martie, 1707 (7215) biv vel medelnicerul Iordache Cantacuzino, făcea danie mănăstirii Bursuci o jumătate din satul Trestiana (Cetățuia) pentru sufletul fratelui său Toader, a mamei sale Vasilca și a bunicii sale, Alexandra sulgeroaia, îngropați toți la această ctitorie a Costăcheștilor¹³⁰. Cealaltă jumătate o vindea aceleiași mănăstiri cu prețul de 200 de lei, pentru a putea plăti datoriile care rămăseseră de la Toader și care trebuiau achitate. Un an mai târziu, la 5 mai 1708 (7216) vel vistiernicul Ion Palade, vărul drept al mamei lui Iordache Toma Cantacuzino, fiul lui Toader Palade, avea să răscumpere moșia de la egumenul mănăstirii Bursuci, Afanasie¹³¹. Egumenul Sfintei mănăstiri mărturisea că la data când se făcuse vânzarea moșiei Ion nu se găsea în țară și nu putuse participa, așa cum o cerea obiceiul, la cumpărare. Revenit și aflând că moșia strămoșilor lui a fost înstrăinată, dorește să o răscumpere și cere dreptate la Divan. Egumenul recunoaște dreptul vistiernicului Ion Palade de a redobândi moșia ca ”fiind săminție și neam de aproape lui Gavril Paladi, ce au fost sulgeriu mare”. Astfel, ei se învoiesc de bună voie, fără judecată, ”după lege țarei” ca Ion Paladi să-i plătească ”capetele și cu dobânda, cu tot 205 lei, 10 pot(ronici), bani gata”. Peste trei zile, la 7 mai 1708 (7216¹³²), domnitorul Mihai Racoviță întărea lui Ion Palade vel vistiernic stăpânirea asupra seliștii Cetățuia, ”însă cu toată apa Bârladului cât cuprinde această moșie, pre de ambe părțile apei” pe care o răscumpărase de la

126 *Ibidem*, p. 324-325; Teodor Bălan, *Documente bucovinene, 1720-1745*, vol. IV, Cernăuți, 1938, doc. 11, p. 16.

127 cf. și Ion Gumenăi, *Istoria ținutului Hotin. De la origini până la 1806*, Chișinău, 2002.

128 I. Antonovici, *Documente bărlădene*. vol. III, doc. CCCLXVI, p. 325.

129 *Ibidem*, p. 325-326.

130 *Ibidem*, p. 301.

131 *Ibidem*, doc. IV, p. 5-6, mănăstirea se află în satul Epureni, plasa Târgu, județul Tutova.

132 *Ibidem*, doc. V, p. 6-7.

Afanasie¹³³. Alte două sate stăpânite de Ion Palade la același ținut au fost Zorlenii și Bălăcenii cumpărate de la feciorii vel paharnicului, Scărlet Dabija. Centrul domeniului boierului Ioan Palade a fost, ca și pe vremea tatălui său, moșia Băcanii. Aceasta cuprinea „... heleșteu mare cu pește, cu tot hotarul, precum arată uricul și ispisoacele și sămile”¹³⁴, și era una din proprietățile cele mai valoroase pe care le-a avut Toader Palade vel spătar, și urmații săi¹³⁵. Ea fusese cumpărată în anul 1651 (7159), iulie 8 de la Măriuca Gheuca care dădea Băcanii “și curțile noastre și cu biserică în satu și cu heleșteu și cu moară ce iaste în mijlocul satului lui Toader Palade sâ n Păladi vistiernicul pentru sufletul ei și a jupânului ei”¹³⁶. Pentru că nu avuseseră urmași Toderășco urma să aibă grijă pe mai departe de Măricuța iar după moartea ei avea a se îngriji de cele necesare și cuvenite: înmormântarea și pomenile. Satul a fost revendicat de urmașii lui Simion Gheuca, de pe urma căruia nu rămăseseră moștenitori încă din timpul vieții Măricuței¹³⁷. Mai târziu, nepotul lui Simion Gheuca, fiul lui Dumitru, Bejan Gheuca avea a pârî, la 8 ianuarie 1653 (7161), pe Toader Pălade pitarul cu privire la Băcani, ținutul Tutovei, motivând că satul i-ar fi fost lăsat de unchiul său ca moștenire. În anul 1668 (7176) iulie 11 Toader Palade ce-au fost stolnic, se învoiește cu Bejan Gheuca ce-au fost pitar și cu fratele acestuia, Enache paharnicul, pentru satul Băcanii și dă celui dintâi „100 stupi într-ales”, iar celui de al doilea îi dă toate părțile de ocină ce-au avut Gheuca spătariul și jupâneasa lui, Marica, la sat la Mânzați și la sat la Hălărești, făgăduind „a rade și scoate aceste părți de ocine de uricele și dresile ce vor fi la dânsul”, cu toate că documentele anterioare dovedeau că el era adevăratul stăpân al satului. Moșia Băcanii „cu casă gata” va fi moștenită de fiul cel mare al lui Palade, fratele lui Ion, Enache, iar după moartea acestuia moșia s-a împărțit între frații săi, rămași în viață, Ion și Constantin, parte egală revenindu-i bineînțeles și Aniței¹³⁸. Casele de la Băcani au rămas ale lui Constantin¹³⁹ iar după moartea acestuia, împreună cu partea sa de sat, lui Ion Palade¹⁴⁰. Pentru o datorie de bani și “nește brățări de aur” pe care le avea de returnat către fratele său Ion, Anița, jupâneasa lui Velișco Costin va da acestuia “a treia parte, din tot satul, din vatra satului și din heleșteu și din tot locul” la 25 mai 1704 (7212)¹⁴¹.

O altă importantă proprietate, aflată în vecinătatea Băcanilor pe care a stăpânit-o Ion Palade a fost satul Suseni, pe valea Ibăneștilor. O parte din moșie fusese dăruită tatălui său, pe atunci stolnic, în anul 1669 (7177) martie 25, de Bucioc, fiul Crețului, la moartea lui, cu “un loc de grădină... și o prisacă cu pomăt din deal”¹⁴². Bucăți din moșie îi fuseseră dăruite de

133 *Ibidem*, doc. VI, p. 7-9.

134 *Ibidem*, doc. VII, p. 9. Spusele erau reconfirmate de documentele din 18 mai 1712 (7220), (doc.VII, p. 9-12) și 15 februarie 1722 (7230) (doc. IX, p. 12).

135 *Ibidem*, doc. CCCLXVI, p. 313, îl lăsa moștenire lui Nicolae.

136 Teodor Bălan, *Documente bucovinene, 1720-1745*, vol. IV, Cernăuți, 1938, doc. 11, p. 16.

137 N. Iorga, *Studii și documente*, vol. XVI, p. 190.

138 *Ibidem*, p. 187-188.

139 *Ibidem*, p. 192.

140 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, III, doc. LII.

141 *Ibidem*, 1704 (7212) maiu 25, p. 70-71.

142 Avera lui Constantin avea să-i rămână soției sale, Aneta. Pentru că cei doi nu au avut copii frații au încercat în anii următori să obțină o parte din moșiile lui Constantin.

preotul Gavril și de soția sa, Irina, fata Crețului din Suseni. Și spune documentul că partea cumpărată cuprindea: „dintr-un bătrân și giumătate..am dat aceste doaă părți.. din vatra satului, și din câmp, și din pădure, și din hăleșteu, și din tot locul cu tot venitul; așșidere... un loc de prisacă, carele au fost bătrân din dial, și hăleșteul cel bătrân, giupânului Enachi, fiul dumisale lui Toader Pălade ce au fost visternic mare, ca să-i fie dumisale driaptă ocină, danie neclintită în veci¹⁴³. Dintr-un adaos târziu la document., datat după Antonovici, “în sau după anul 1685” aflăm precum că ”Tâmplându-se moartea fiului nostru, lui Enachi Paladi, carile de a noastră bună voe l-am fost iubit fiu și i-am fost dat a noastră driaptă ocină și moșie¹⁴⁴. iată cu această scrisoare am înoit și am întărit de iznoavă zapisul și am dat dumisale fiului nostru, lui Ion Palladi biv vtori logofăt și giupânesăi dumisale, Nastasăi și cuconilor dumisale, ca să-i fie dumisale pomană de la noi și moșie în veci, precum scrie zapisul ce am făcut răposatului Enachi¹⁴⁵”. Mai apoi, în anul 1669 (7177) în ziua de 25 martie, Ilinca cu fratele său Gligorașco și cu mama sa, Marica, adeveresc că Bucioc sân Crețului, la moartea lui, a dăruit un loc de grădină și un loc de prisacă „cu pomăt din deal” lui Toader Păladi stolnicul . La 1685 (7193), pe 18 iulie, Nicolai feciorul lui Necoară, nepotul lui Gâneci din Suseni, vindea și el lui Ion Palade, „drept 15 lei buni”, o parte din satul Suseni¹⁴⁶. Cealaltă parte era vândută lui Negrul și fraților lui, feciorii căpitanului Neculai. Vânzarea era făcută de Afteni sin Simeon¹⁴⁷. În ziua de 18 septembrie 1697 (7206) Cole Boul se hotăra și el să vândă partea sa de moșie din Suseni „dintr-un bătrân și jumătate, toată partea mâni-sa Tofanii, fata Crețului, lui Ion Păladi vtori logofăt, drept 25 lei bătuți; ... căci fiindu-mi mare nevoe și greu de datorii ce am fost pe la Turci, bogându-mă pen temniță, mers-am pre la toți oamenii miei să le vând să es de la închisoare ce fiind eu greu și nevoie ca aceia, mers-am și la dumniului logofăt Ion Palade, fiind dumniului megieș și și moșan cu noi dinpreună și țiind dumniului și alte părți a fraților noștri cu zapise de danie și cumpărături, am căzut cu mare rugăminte să ia dumnealui și partea mea, să mă scoată dintr-această nevoe și dumnealui văzând greu mieu și eu rugându-mă dumisale mi-au făcut dumniului plată deplin..” Un an mai târziu, pe 24 februarie 1698 (7206), Vasilachi Bocioc, nepotul Crețului, dăruia părțile sale de moșie din Suseni, “ce să va alege ... cu tot locul și cu tot venitul din câmp și din vatra satului și din iaz” lui Ion Palade¹⁴⁸. Astfel că, la 4 iulie 1698 (7206), Ilie Enachi vel stolnic și Dabija Scărlet vel clucer, din poruncă domnească mergeau să alegă, să hotărnicască și să stălpescă toate părțile care i se cuveneau lui Ion Păladi biv vtori logofăt din moșia aflată pe valea Ibăneștilor, mai sus de Băcani¹⁴⁹. Apoi, la data de 20 iunie 1704 Ion Palade primea în dar partea pe care o avea Irina, femeia răposatului Necolai căpitanul, feciorul lui Ifrim din Zmeiani, împreună cu feciorii săi, Grigorie și Ioan¹⁵⁰. Pe 19 octombrie 1708 (7217) Grigoraș, băiatul Nastacului,

143 *Ibidem*.

144 *Ibidem*, CXLVI, p. 14.

145 *Ibidem*, doc. LX, p. 79-80.

146 *Ibidem*.

147 *Ibidem*.

148 *Ibidem*, CXLVI, p. 14.

149 *Ibidem*, LXI, p. 81.

150 *Ibidem*.

nepotul popii lui Pavel ot Suseni și cu feciorul său, Ștefan, vindeau a lor parte de ocină și moșie și anume bucata „din sat din Suseni pe apa Ibăniei, în ținutul Tutovii, din a doă parte, ce s-au împărțit pe doi frați..¹⁵¹”. Și în anul 1721 (7229), 8 februarie, Roxana, fata lui Bucioc din Suseni, preuteasa lui popa Ștefan Bolcos, vindea biv vel spătarului Ion Păladi partea sa de moșie din Suseni, „drept 10 lei”. Tot Roxana femeia lui Negruț și fii săi, vindeau partea lor de moșie din Suseni lui Ion Palade biv vel spătar pentru o datorie de 27 lei pe care o făcuse la vremea foametei, în anul 1722 (7230), pe 5 iunie. În acest mod boierul Ion Palade a ajuns stăpânul întregului sat care se întindea „din hotarul Băcanilor în sus, pe valea Ibăniei, până în hotarul Ibăneștilor, până în Gura Văii pe din sus de casăle ciobanilor”. Moșia a rămas prin testament în stăpânirea fiului său, Toader¹⁵².

Între anii 1687 și 1702 părți din satul Mânzați, moșie aflată tot pe valea Ibăniei, aveau să intre în proprietatea boierului Ioan Palade și aveau să se adauge la cele pe care le avusesse deja în proprietate tatăl său¹⁵³. Toader Palade cumpăraseră, începând cu 1665 12 martie (7173), părți din moșia Mânzați de la Hinchichim, feciorul lui Grăjdianu cupeț din Bârlad, după care avea a primi danie alte părți de la răzeșii din sat. Astfel, în 1668 (7176), 3 mai, Ilie și alte rude ale sale dăruiseră lui Toader Păladie biv stolnic toată partea de moșie ce o aveau în Mânzați¹⁵⁴. La fel se întâmpla în anul 1668 (7176), la data de 24 mai, când Toader Găidariul și rude ale lui dăruiau stolnicului Păladie partea lor de moșie din Mânzați, „ce li se va alege partea mamei lor, Ana, fata lui Dragotă¹⁵⁵”. Alte părți le vindeau boierului Palade, în anul 1669 (7177) august 24, Toader și cu fratele său, Tiron, feciorii Anei, fata lui Gligori sârn Fodor ot Mânzați, „partea de sus”, drept 12 lei¹⁵⁶. Iar Bejan și Constantin și Vasilie fiii Maricăi, nepoți lui Dragotă din Mânzați dădeau a lor „dreaptă moșie din acest sat, partea ce li se va alege din bătrânul Dragotă”, lui Toader Păladie fostul vistiernic mare, „ca să-i fie danie în veci¹⁵⁷”.

Enache postelnicul, feciorul spătarului Palade avea să fie și el interesat de bucăți din Mânzați pe care le primise danie, pe 15 iulie 1682 (7190), de la Vasile feciorul lui Iacov, nepotul Anei din Mânzați „ce este pe heleștiu, din giumătatea de bătrân a șasa parte¹⁵⁸” și pe 7 februarie 1685 (7193) de la Grigore Bole călugărul și feciorii acestuia¹⁵⁹. Fratele lui Enache, Ioan Palade avea să cumpere și el părți de moșie de la răzeșii din Mânzați începând cu anul 1687 (7195) februarie, când Tironeasa din Mânzați vindea postelnicului Ion Păladi „o vișoară de acolo”, pe care o avea de la bărbatu-său, Tiron¹⁶⁰. Au urmat alte nouă bucăți luate

151 *Ibidem*, doc. LXVII, p. 86-87.

152 *Ibidem*, doc. LXIX, p. 88-89.

153 *Ibidem*, doc. LXX, p. 89.

154 *Ibidem*, LXXII, p. 91.

155 *Ibidem* LXXV, p. 93 foamete a fost în 1718, I. Antonovici, *Istoria comunei Bogdana*, p. XXVII.

156 *Ibidem*, doc. CCCLXVI, p. 313.

157 *Ibidem*, doc. XLII, p. 58. La 5 iulie 1651 (7159) Vasile Lupu întărea stăpânirea Pălădeștilor asupra unor părți de moșie din Zmeeni; Români, Strâmba și Mânzați la ținutul Tutova, pe care le primiseră în dar de la aprodul Ursu din Zmeeni pentru sufletul părinților săi.

158 *Ibidem* CXLIV, p. 144.

159 *Ibidem*, CXLV, p. 144-145.

160 *Ibidem*, CXLVII, p. 146.

în stăpânire de marele boier pe parcursul anilor 1688 (7197), la 21 noembrie, când Toader feciorul lui Vartic din Mânzați, cu soția sa, Anghelina, dăruiau „cu limbă de moarte vtori postelnicului Ion Păladi a lor dreaptă ocină și moșie, partea ce li se va alege din Mânzați asemenea îi dăruiesc și partea lui Bucium câtă i s-a vini din Mânzați¹⁶¹”. În anul 1695 (7203) martie 1 Vasile Vartic, din Mânzaț, învinuit fiind pentru o „pagubă ce s-a făcut de niște hoți” lui Ion Păladi vtori logofăt și neavând cu ce plăti își punea zalog partea sa de moșie, din Mânzați pentru 12 lei, „cu cât i s-a învoit să plătească acea pagubă¹⁶²”. Anul următor, 1696 (7204), în ziua de 5 mai, feciorii lui Ignat Babiș, Gavril Halib și Trifăilă, vândeau a lor moșie din Mânzați “ce se va alege, partea tatălui lor, din bătrânul lui Fodor, d-sale Ion Palade vtori logofăt, drept un bou¹⁶³”. În anul următor, 1697 (7205) iulie 25 Andonie croitorul împreună cu femeia sa, Antonie, fata Drăgălinii, nepoată lui Gligorie Ciorneiu din Mânzați, vindeau și ei moșia lor care se afla “din partea din sus, din înfundătură, și din heleșteu, ce se va alege partea femeii sale, Antonie, d-sali logofătului Ion Păladi¹⁶⁴”

La sfârșitul anului 1697 (7206), pe 30 decembrie, Ionașco feciorul Anghelini, fata lui Vartic din Mânzați, “dă a sa moșie din bătrânul moșului său Vartic, partea ce i se va alege, d-sale lui Ion Păladi vtori logofăt¹⁶⁵”. În ziua de 13 septembrie 1698 (7207) Gavril Borș și cu femeia sa Gherghina, fata lui Dumitru din Pânțești, își vindeau moșia, „câtă se va alege din Mânzați, d-sale lui Ilie Enachi marele stolnic....care parte îi era cumpăratură de la Filip, feciorul Sorii de Coroești¹⁶⁶”. Răzeș și el în Mânzați, Ilie Enachi biv vel clucer dăruia, prin documentul datat 20 iulie 1700 (7208), “toate părțile sale de moșie din Mânzați unele vechi de la moșu-său, Gheuca, altele cumpărături ale tatălui său, Enachi cluceriul și altele cumpărături ale sale.. hinii sale Marii, cucoanei(copilei)d-sale cumnatului său, Ioan Păladi vel sulgeriu¹⁶⁷”. La data de 14 iunie 1702 (7210) Stratul, feciorul Chiricii de Idrici, vindea și el părțile sale de moșie din Mânzați lui Ion Păladi fost sulgeriu, cu suma de 9 lei, “din tot locul și cu tot venitul, din vatra satului, și din câmp și din țarini, cu săpături, loc de fânaț și din păduri¹⁶⁸”. Iar fiul său, Necula avea să rămână stăpânul satului Mânzați „din hotarul Ibăneștilor în sus¹⁶⁹”.

Pe apa Smilii, tot la ținutul Tutovei, Ion Palade era stăpân pe părți din “sat din Bicani, Balosinești și Pleșești de pe apa Smilii, în ținutul Tutovii”. Astfel, prin dania făcută la data de 13 martie 1704 (7212) de Sandu armașul, feciorul lui Lupu Diaconu, Ion primea părțile de ocină și moșie din Bicani, Balasânești și în Pleșești pe care acesta le avea de la mama sa, Velica. Au urmat cumpărăturile de la Simeon din Călimănești pe Tutova și Iftodie, ginerile lui Dumitrașco Băltăgel, care se rugase de Ion Păladi vistiernicul ca să cumpere de la ei moșia

161 *Ibidem*, CXLVIII.

162 *Ibidem*, doc. CLII, p. 147.

163 *Ibidem*, doc. CLIII.

164 *Ibidem*, doc. CLI.

165 *Ibidem*, doc. CLVp. 147.

166 *Ibidem*, doc. CLVI, p. 148.

167 *Ibidem*, doc. CLVII, p. 149.

168 *Ibidem*, doc. CLVIII.

169 *Ibidem*, doc. CLIX.

pe care o stăpâneau în Bicani și Balasănești, "care iaste alături cu Bicanii pre apa Smilii". În urma cumpărării primul primește „10 ughi 12 potronici și cel al doilea 10 lei până își vor alege părțile de moșie, și de nu va voi atunci să cumpere dâșii să-i întoarcă banii cu baș”-16 octombrie 1708 (7217¹⁷⁰). Silion din Călimănești, ginerele lui Dumitrașco Scântee, „căzând la mare datorie la turci” își vinde părțile de moșie din Bicani, Balasănești, „din tot locul în preț pământul de țarină câte 2 orți; așisderea și Iftodie, cumnatul său, primește arvonă pentru părțile sale din aceleași moșii, vistiernicului Palade”. Documentul care consemnează această vânzare este datat-12 septembrie 1709 (7218¹⁷¹). Au urmat apoi părțile lui Ștefan, feciorul Anghelușii, fetei lui Băltag, nepoată lui Nicoriță hatmanul, din ”sat Bicani de pe apa Smilii, în ținutul Tutovii, cari iaste danie moșului nostru lui Băltag de la Nicoriță hatmanul. Așisdere și din cumpărături ce sânt a moșului,, lui Băltag, ce să va alegi, a triea parte” din dania moșului său și „din cumpărături, din tot locul și cu tot venitul, din câmp, din țarini, și în pădure și din delnițe de fânaș și din iazuri cu vaduri de moară și din vatra satului” și părțile din Pleșăști Stângăceni și Balasănești. Toate aceste bucăți de sat intrau în proprietatea boierilor Palade la 16 aprilie 1711 (7219¹⁷²). S-au adăugat în anul 1715 (7223), pe 24 august, acele părți ocină și moșie din Ghicani și Balasănești ale lui Chiriac, feciorul lui Dumitrașco Scântee, care vindea și el, vel spătarului Ion Palade „cu tocmeală, câte 2 orți pământul¹⁷³”. Și de la Ionașco Scântee cumpăra „jupânul” Ion Palade vel spătarul părțile sale de moșie din Bicani și Balasănești, „din vatra satului și din câmp și dintr-apă cu vad de moară și din pădure cu săpături și cu locuri de prisaci, și cu tot venitul cu tot hotarul cât mi s-ar alegi partea mea, ce iaste în ținutul Tutovei pre apa Smilii, însă pământul am tocmii câte 2 orți” Vânzarea se facea la data de 4 mai 1716 (7224) „drept 13 lei¹⁷⁴”.

Se ajungea astfel, ca la data de 3 februarie 1720 (7228), când se facea un raport către domnul țării de cum s-au măsurat și s-au ales toate părțile de danie și cumpărături a biv vel spătarului Ion Păladi, din Bicani, Balasănești, Stângăceni și Pleșăști care sunt pe apa Smilii în ținutul Tutovei, ca hotarele moșiei să fie următoarele: “tot locul Bicanilor și a Balasăneștilor, care sânt amândouă într-un hotar, din câmp, și din siliști și din locuri de heleșteu, și din păduri, și din poiani, tot locul din hotarul Hulpășenilor, din sus, până în hotarul Stângăcenilor, din gios, și s-au aflat în tot locul, într-amândouă silișteli, (Bicani- Balasănești și Hulpășeni) 242 pământuri 15 pași, a dumisali spătariului, danii și cumpărături; și 40 pământuri 13 pași, rămân a răzășilor, care fac peste tot 282 pământuri, precum scrie izvodul cel din părțală... așisdere... și la hotarul Stângăcenilor ..și s-au aflat în tot locul 58 pământuri și s-au venit d-sali spătariului 38 pământuri, 16 pași din danii și din cumpărături, și au rămas răzășilor 19 pământuri, 8 pași, cum arată izvodul tot anume. Și s-au mai aflat o hliță osăbită a Scântieștilor, 12 pământuri, între Stângăceni și între Pleșăști...la hotarul Pleșăștilor ...s-au măsurat și s-au aflat 93 pământuri și tot hotarul, precum scrie izvodul...; și s-au venit și dintr-acest hotar 10 pământuri 12 pași, danie și cumpărături spătariului”. Un izvod din 4 februarie 1720 (7228) preciza că cele două siliști, Bicani și Balasănești cuprindeau un total de 283 pământuri, iar

170 *Ibidem*, doc. CLX.

171 *Ibidem*, doc. CLXI.

172 *Ibidem*, doc. CLXII.

173 *Ibidem*, doc. CCCLXVI, p. 314-316.

174 *Ibidem*, doc. CII, p. 113-114.

dimensiunea funiei era de 24 de pași¹⁷⁵. Ioan Palade a continuat să cumpere pământuri în Bicani, Balasănești și Stângaci pentru a-și mări moșia. Astfel, în anul 1720, pe 9 mai, Andriiu Pârlici și cu ai lui vindeau biv vel spătarului Ion Palade dreapta lor ocină și moșie din Bicani, Balasănești Stângăceni- “ce ni s-au ales la hotărât, ce sânt acește siliște pe apa Smilii, ce ni s-au venit 26 pământuri din Bicani și Balasănești și 13 pământuri, ce ni s-au venit din Stângăceni, cari să fac piste tot peste tot 40 pământuri”, în care intră și partea rudei lor, Lavric, în valoare de 20 de lei¹⁷⁶. De asemenea, la 28 iunie 1721 (7229), Vasilie și Toader, feciorii popii Gheorghită Grecul, fost protopop de Vaslui și a Grozavei, fata Ancuței Scânteoae, vând a lor ocină și moșie din Bicani și Balasănești, spătarului Ion Palade¹⁷⁷.

Ion Palade biv vel spătar a cumpărat, la 1720 (7229) octombrie, 26, jumatate din sat din Români, care se afla pe apa Smilei, din jos de Băcani, „ot Tutova ...cari înblă acest pol satu pe a cinci bătrâni, diaci 3 bătrâni” și jumătate din sat din Zmeiani de pe apa Smilei, „despre răsărit, ce trece peste apa Bogdăni și a parte din heleșteu, din Zmeeni, din apa Bogdăni”, de la Stamati pârçalabul, feciorul lui Gavril vornic glotii ot Rusi¹⁷⁸. În acest fel, la 1727 (7235)-1733 (7241), hotarele din Zmeeni peste care stăpânea Ion Palade și pe care le lăsa moștenire fiului său Toader erau următoarele: “purcede din hotarul Băcanilor în gios păra în hotarul Păuleștilor, care să împreună hotarale într-un părau cu podu ce vine de la dial dintr-un șipot despre apus și dă în păraul Smilii și peste apa Smilii nu trece hotarul, numai păra în Smila cade și spre soare-apune merge. Și este și hălășteul Băcanilor cu mori, care s-au cumpărt de la Buciumaș cel bătrân pol hălășteu din partea românilor, iar pol hălășteu din partea Zmienilor că cade hotarul Zmienilor în Smila și să împreună cu hotarul Românilor și hălășteu tot deplin¹⁷⁹”.

Tot apa Smilii, ținutul Tutovei Enache Palade, fratele mai mare a lui Ion, primise danie bucăți din moșiile Hulpășeni și din Ibănești, în anul 1682 (7190), pe 18 martie și 15 iulie de la Postolachi Topală și cu femeia sa, Maria, fata lui Corjăl și de la Tacul, feciorul Dumitrei¹⁸⁰. Alte două părți din această moșie vor fi primite ca danie de Ion, soția sa, Nastasia și de cuconii lor, în ziua de 16 august 1695 (7203), de la Neculai și Todosie, feciorii Bolii care fusese dăruită de dâșii lui Enachi Păladie postelnicul înainte ca acesta să se fi „săvârșit din viață¹⁸¹”. Tot cu titlul de danie au fost primite și bucățile stăpânite de Pavăl sâni Ionașco Scurtu, la data de 26 februarie 1699 (7207¹⁸²).

Mai apoi, în ziua de 9 februarie 1708 (7216), Ion cumpăra de la Chiriac Stegariu, “din tot hotarul a șasa parte, din partea Vitoleștilor, ocină și moșie de pe maica sa Maria, fata lui Ion

175 *Ibidem*, doc. CIII, p. 114-115.

176 *Ibidem*, doc. CIV, 115-116.

177 *Ibidem*, doc. CV, p. 116. Numele Bicani a început a se pronunța Ghicani fie de pe la 1715, fie de la 1767, data transcrierii în condică.

178 *Ibidem*, doc. CVII, p. 117.

179 *Ibidem*, doc. CIX, p. 119-121.

180 *Ibidem*, doc. CX, p. 121-122.

181 *Ibidem*, doc. CXI.

182 N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VII, p. 114.

Bole; așșderea vinde și o parte de pe moșul său, Ion Bole¹⁸³”. Acestora aveau să li se adauge părțile cumpărate de la Marica și cu fiul său, Neculai, vând a lor moșie din satul Hulpășeni, pe apa Smilii, ținutul Tutovei, vel spătarului Ion Păladie, partea moșului lor Simeon Lehaciu, din bătrânul Boleștilor, asemine părțile lor din Suceveni și Vlamnic, de pe apa Bogdanii... cu tot locul și cu tot venitul, din câmp și din pădure, din vatra satului, într-apă cu iaz, cu locuri de prisăci, cu pămēți și alte venituri, la același ținut, în anul 1716 (7224), 25 februarie¹⁸⁴.

Și moșia Greci, de pe Bogdana, și-a lărgit-o Ion Palade. La locurile primite danie de Toader Palade vistiernicul în anul 1677 (7185), pe 27 august, de la Ion și cu femeia sa, Anghelița, precum și partea cumpărată cu 70 lei de la Pavăl Bătcă, Bejan și surorile lor, Trofina și Iliana¹⁸⁵. Apoi altă parte a Marii, femeia lui Tudosă grecul și cu nepotul său, Gavril, feciorul fratelui său, Pavăl Bălcovici, din Hulpășeni pe care a cumpărat-o pentru doi boi în noiembrie 1677 (7186¹⁸⁶). Ion avea să alipescă mulți ani mai târziu, potrivit zapisului din 20 iulie 1686 (7164) și partea lui Hilip, fiul lui Pătrășcan din Coroești, „dintre Greci și dintre Cernați, ce i se va alege din bătrânul Cepeștilor”¹⁸⁷, și apoi ocina pe care o avusese Nastasia Buciumășoia și feciorii săi, care cuprindea “6 pământuri”¹⁸⁸.

Tot pe apa Bogdanei Ion Palade ajunge să aibă în stăpânire părți din Tomcești, și anume- „giumătate din bătrânul Verdeș”, cumpărate de vel spătarul Ion Palade pe 1 octombrie 1691 (7200¹⁸⁹), precum și din săliștile Șerbănești, Băloșăști și Davidești „cu vatră de sat, cu câmpu, cu țarină și dintr-apă cu vaduri de moară și din pădure cu locuri de prisăci, cu pomeți și cu fânaț și din tot locul și cu tot vinitul”¹⁹⁰, pe care i le dăruia, pe 5 februarie 1708 (7216), Lupu și Toader, feciorii lui Vasili, nepoții Gafiei. În anul 1715 (7224) cumpără alte părți de moșii din Șerbănești, Băloșăști și Tomcești, numite și Tunsăști, „din tot locul și cu tot venitul, din câmp și din șasuri de fânaț, dintr-apă cu iaz, cu vad de moară, din vatra satului, din pădure cu locuri de prisăci, cu pomeți..”, pe 10 septembrie, de la Vasilie și Alexandru, feciorii lui Ștefan Șălariul. Iar în octombrie, pe 11 cumpăra de la fetele lui Constantin, fiul Gafiei și soții lor a „lor dreaptă ocina și moșie” din Șerbănești, Băloșăști și Tomcești cu tot venitul, cu câmpuri, locuri de fânaț, mori, prisăci, livezi și păduri¹⁹¹. Și pentru că aveau nevoie de bani, alți răzeși precum Vasile Sitariul și fratele său Alexandru, precum și Ion Mijloc își zălogeau moșiile pentru bani la Ion Palade, iar în cazul în care nu puteau plăti vel vistiernicul rămânea stăpân al acestor locuri. Așa s-a și întâmplat, de altfel, pe 10 septembrie 1716 (7224¹⁹²).

De la Simina vistierniceasa (Gheuca), soacra sa avea să rămână cu moșia pe care acasta o stăpânise în satul Rădești, pe Bogdana, „din sus de Cernați”. Pământul fusese pus zălog

183 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, Vol. III, doc. CCCLXVI, p. 313.

184 *Ibidem*, doc. CXXVII, CXXVIII, p. 133.

185 *Ibidem*, p. 165-166, CLIIIVII, CXXIX.

186 *Ibidem*, doc. CXXX, p. 134.

187 *Ibidem*.

188 *Ibidem*, doc. CXXXIII, p. 135.

189 *Ibidem*, doc. CXXIII, p. 131, CXVIII, p. 130.

190 *Ibidem*, doc. CXXV, p. 132.

191 *Ibidem*.

192 *Ibidem*, doc. CXXVI, p. 123; doc. CCCLXVI, p. 307- rămăneau lui Toader.

de vistierniceasă, în anul 1716 (7224) aprilie 20, la ginerele său, spătarul Ion Palade, care-i preluase o datorie către negustorul turc Mehmed¹⁹³. La această proprietate boierul avea să alipescă, în anii 1723 (7231), februarie 1¹⁹⁴ și 1726 (7234), ianuarie 8¹⁹⁵, alte părți din satele Rădești, Vlădești, Vistelești, Coroești (20 de pământuri¹⁹⁶) și Negrițești cumpărate de la Toader Bujoranul biv vornic glotnii și fiul său Constantin, precum și de la cusca sa, Maria, jupâneasa lui Costachi sârdariul și nepoata vel logofătului Nicolae Buhuș și de la feciorii ei. Tot astfel, avea să cumpere, pe 17 iunie 1725 (7233), foste proprietăți răzășești, achiziționate de Vasile Pleșca fost logofăt și care rămăseseră moștenire nepoatei sale Iliana, „fata Alexandrei stolnicăi Mustețoaia¹⁹⁷”, părțile din Suceveni, Băloșăști, Horgești și Tunsăști¹⁹⁸. Tot la ținutul Tutovei, mai jos de moșia Greci, pe Bogdana, Pălădeștii stăpâneau părți din Hulpești, toate dăruite lui Toader Palade de foștii proprietari. O parte de către Ionașco Biliș, cele aflate „din gios de Greci, ce i se va alege din a celor 2 frați a lui, Neculai și Simeon” (1669 (7177), martie 24¹⁹⁹). O altă parte de moșie de la fiul lui Ionașco Biliș, Toader, tot din Greci - „partea din gios, ce se chiamă Hulpești, din giunătate de bătrân, din bătrânul lui Hulpe, a treia parte²⁰⁰. Câteva zile mai târziu, pe 1 aprilie același an, 1677 (7185), „Ionașco sârn popa Nichita, din sat din Costești ot Horiata, nepot Rusului ot Greci, cu femeia și feciorul său”, dăruiau partea lor de ocină din Hulpești, mai gios de Greci, pe Bogdana, „ce se va alege, unde au dat și Ionașco Biliș” tot d-sale lui Toader Palade²⁰¹. În anul 1712 (7221), 31 decembrie, feciorii lui Constantin Gherghescul încăpând în robie la niște Leși, pentru a se putea răscumpăra vindeau o parte de moșie lui Ion Păladie vel spătar, „drept o bute de 100 vedre vin și vadra câte un tult care se fac 33 lei 4 potronici²⁰²” ...și pentru acești bani să avem a-i da dumsali moșie din Gherghești, sau din Manoi, ori din Dragsini, ori din Bogdana, pământul câte doi orți”. Părțile din Gherghești și Dragomănești aveau să intre în proprietatea vel spătarului Ion Palade la 12 martie 1714 (7222) când cumpăra dela Constantin, feciorul lui Mirăuță din Gherghești partea sa de moșie cu prețul de 30 de lei²⁰³. O altă parte din Dragsini, moștenire a preotului Ștefan Bostaca, nepot al lui Lupan, era cumpărată de spătarului Păladie în anul 1726 (7235), noiembrie 28²⁰⁴.

La același ținut boierul primea danie, la 8 noiembrie 1712 (7221), de la Ion Solomon, partea din satul Cursăci (Cursăști) - ”din vatra satului și cu tot vinitul, cu vad de moară, cu loc

193 *Ibidem*, doc. CLXXVI, p. 161.

194 *Ibidem*.

195 *Ibidem*, doc. CLXXXIV, p. 163; CCI, p. 184.

196 *Ibidem*, doc. CLXXXV p. 163; CLXXXVI, p. 165

197 *Ibidem*, doc. CLXXXVII.

198 *Ibidem*, doc. CCIII, p. 185, doc. CCCLXVI, p. 307.

199 *Ibidem*, doc. CXL, p. 139.

200 *Ibidem*, doc. CXC, p. 169-170.

201 *Ibidem*, doc. CXL, p. 139, doc. CCCLXVI, p. 307, 308.

202 *Ibidem*, p. 168.

203 *Ibidem*, doc. CLXXXIX.

204 *Ibidem*, doc. CXIX.

de prisacă, cu finaș și cu țarină²⁰⁵. Și tot danie era un bătrân din Bujoreni, pe care-l primise de la soacra sa, vorniceasa Safta Racoviță, care se afla în hotar cu Zorlenii, ”pe din sus și un bătrân a lui Lupan, tij ce mi-i danie și cumpăratură cu casă și din tot locul, precum scriu zăpșale, cu vaduri de mori într-apa Bârladului, într-amândouă malurile, că trec hotarale și piste Bârladu despre apus și cu vecini ce s-or afla²⁰⁶”. Alte proprietăți cumpărate de Ion Palade la același ținut, au fost părțile de moșie din Pungești, pe Racova, ”cu vad de moară și cu locuri de prisăci și cu pomeți și cu curețituri” dăruite marelui vistiernic Ion Palade de popa Alixandru din Pungești, în anul 1705 (7213), în ziua de 2 decembrie. De asemenea, vel vistiernicul cumpăra pe 1 mai 1713 jumătate de sat din Portărești, cu Drujeștii de pe Smila ”cu casă de cum au rămas stricată și cu vecini din câți s-ar afla, însă fără cei ertați, ce vor avea scrisori de ertare de la dumnilui stolnicul și cu tot heleșteu întrg și cu vadu de moară²⁰⁷”. La acestea se adăugau „părțile din sat din Păulești, din sus de Portărești²⁰⁸ și părțile de sat din Zmeeni, din sus de Păulești²⁰⁹”.

În anul 1704 (7213), pe 7 noiembrie, vel vistiernicul Ion Palade devenea stăpânul unei părți din hotarul târgului Bârlad²¹⁰ pentru că slujise pe domn și țara cu mare credință. Și spune documentul cum că a fost recompensat: ”pentru mulți bani ce am cheltuit la Visterie pe trebile țării, la 27 pungi de bani, precum arată sama iscălită de toți boieii și de g(ospo)d. Și tâmplându-se vremeli cu primejdei și cu fortuni, n-au luoatu; și mai așăsându-să vremeli și viindu Mărie sa Neculai Vodă mi-au făcut întăritură²¹¹”. Hotarele stabilite în 1704 erau următoarele: ”din gios de gura Smilei și din gios de un iaz ce să chiamă a lui Gavril Covrig, ce au fost vornic în Bârlad... și de acolo pe șes într-o movilă lângă drumul cel mare, din gios de podul ce iaste peste Smila, lângă o crâșmă ... ; și de acolo la apus drept la dial și în costișă, despre Sohodăiaș”. Și daniea era întărită de hrisovul din 3 decembrie același an²¹². Sprijinul acordat cumnatului său îi pricinui neajunsuri. Așa că în timpul domniei lui Antioh Cantemir, viitorul său cuscru, părțile din Bârlad i-au fost luate și abia în a doua domnie a lui Mihai Racoviță, la 11 iunie 1708²¹³, potrivit obiceiului țării, le redobândi, înlăturând astfel nedreptatea ce i se făcuse, tot după obicei. La 18 septembrie 1710 (7219) Nicolae Alexandru voievod avea să întărească vel vistiernicului dania asupra locului²¹⁴, iar sfatul domnesc din 1 septembrie 1714

205 *Ibidem*, doc. CXX.

206 *Ibidem*, doc. CXXI, p. 130-131.

207 *Ibidem*, doc. CCV, p.186-187.

208 *Ibidem*, doc. CCXIV, p. 191.

209 *Ibidem*, doc. CCVI, p. 187.

210 *Ibidem*, doc. CCXIX, p. 193.

211 *Ibidem*, doc. CCCLXVI, p. 302.

212 *Ibidem*, doc. XXXII, p. 44-45; CCCLXVI, p. 303- pe care le lăsa moștenire lui Nicolae.

213 *Ibidem*, doc. XXXII; CCCLXVI, p. 303-305, lăsate lui Constantin.

214 *Ibidem*, doc. CCCLXVI, p. 305; jumătate din satul Zmeeni de pe apa Smilei, la țin Tutovei fusese dăruit de aprodul Ursu din Zmeeni, familiei Palade, la 5 iulie 1651 (7159), cu iaz și cu moară (*Ibidem*, p. 58) care-i vor rămâne lui Constantin.

(7223²¹⁵) dădea zăpis de mărturie pentru dreptul de stăpânire asupra aceluiași loc²¹⁶.

În Ținutul Cernăuților Ion Palade stăpânea o bogată moșie cea a Orășenilor „suptu Slelin, unde să fac olaci pe Prut, cu vecini și stălpită înprjiur cu hotarnici²¹⁷”. Primise o parte moștenire de la tatăl său, iar o alta, fusese partea Aniței, soră-sa, care i-o dădu pentru o datorie pe care o avusese la el și pe care nu a putut să o restituie.

Și în ținutul Suceava se aflau proprietăți însemnate ale acestui mare boier. Întreg satul Grămești, pe Siret, jumătate moștenit de la tatăl său din înrudirea cu familia Tăutu, împreună cu a patra parte din satul Rugășești, iar cealaltă jumătate cumpărată de la un văr al său, feciorul unchiului Pătrășcan Tăutul²¹⁸. De asemenea “pol satu de Rudești, tij cu vecini”, și trei părți din satul Rugișești, pe Siret, care se învecinau cu Căndeștii lui Mihai Vodă și cu Grămeștii (la Apus). Restul satului rămânea în stăpânirea verilor săi, Tăutulăștii. Tot la acest ținut primise moștenire de la tatăl său a patra parte din sat din Românești²¹⁹. Până la data de 8 martie 1731 (7239) vel vornicul stăpânise părți din moșia Rotumpănești, la același ținut, pe care o vindea lui Șerban Cantacuzino²²⁰. O proprietate importantă a fost jumătatea din satul Calafindești, ținutul Sucevii, pe care Ion o cumpărase, de la jupâneasa Agafița, fiica lui Boul și nevasta lui Preda Palade. Aceasta trebuia să-și mărite fata, pe Safta și avea nevoie de bani. Așa că, împreună cu ginerele său, Ioan Nichiu, îl rugă pe Ioan Palade să-i găsească suma necesară. Acesta căută pe la negustori turci și împrumută de la ei 156 de lei. Într-un târziu, neavând ai restitui banii Agafița îi dă lui Ion jumătate din Calafindești, pe Horaeț, țin. Suceava. Ea moștenise moșia de la mătușa sa, Ciogoloaia, sora mamei sale²²¹. Cealaltă jumătate de sat o cumpărase Ion Palade de la Neagoe Ciudin fost comis II, fiul acestuia Ilie și soția acestuia Lupa²²².

Iată deci că Ion Palade stăpânea, puțin după anul 1733, peste 26 de sate întregi, trei sate pe jumătate și alte părți din peste 37 de sate, în 12 din ținuturile Moldovei. După moartea sa averea se împarte între fii și ficele sale. Safta a primit moștenire satul Calafindeștii de la ținutul Suceava. Maria primea satul Tupilați de la ținutul Fălciu iar la ținutul Tecuci primea satul Liești, pe Bârlad, Nicoreștii de jos și părți din Dobrinești. Tofana rămânea stăpână peste satul Trifești pe Cogâlnic de la ținutul Orhei. Ion Palade lăsa fiilor săi următoarele moșii: lui Toader: Zmeeni, Români și Băcani de la ținutul Tutovei și satul Orășeni din ținutul Cernăuți; Nicolae-Cețăuția, Hulpășeni, Ibănești, Mânzați, Corobănești, Mănoi, Strâmba, Dragsini toate la ținutul Tutovei, Pungeștii în ținutul Vaslui, Mârzeștii cu două heleștee pe apa Cacăinei de la ținutul Iași; Constantin satul Ovinești la ținutul Orhei, Grămești, Rădești Ruginești, părți din Botoșinți pe Horaeț la ținutul Suceava Bălești la ținutul Vaslui, Drujești și Portărești la ținutul Tutova; Dumitrașco primea Zorleni, Bălăceni, Bujorâni, Bălițești, Perieni; Ioniță,

215 *Ibidem*, doc. XII, p. 17-20. Aici este și hotarnica locului.

216 *Ibidem*, doc. CCCLXVI, p. 302.

217 *Ibidem*, doc. XIV, p. 20-21.

218 *Ibidem*, doc. XV, p. 21-26. O altă hotarnică a locului prin care avea să stăpânească și iazul lui Gavril Covrig și „...toată apa Bârladului, din acea parte”.

219 *Ibidem*, doc. XVI, p. 26.

220 *Ibidem*, doc. CCCLXVI, p. 323.

221 *Ibidem*, doc. XVII, p. 26.

222 *Ibidem*, doc. CCCLXVI, p. 323.; Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, Vol. IV, Cernăuți, 1938, doc. 11, p. 15, 17.

satele Greci, Rădești, Bicani, Balasănești, Tătărăși, Cogeico și părți din Tomcești cu Tunsăști, Suceveni și Vlammic, Șerbănești, Băloșăști, Viștilești, Davidești, Negrești, Pleșești, Stângaci. Bucata de loc din târgul Bârladului era lăsată moștenire lui Nicolae și Ioniță.

Precizam la începutul articolului că sursele documentare sunt mai generoase atunci când cercetăm averea lui Toader Palade, ginerele lui Antioh Cantemir, unul din cei mai bogați boieri moldoveni ai veacului al XVIII-lea. El a acumulat o consistentă avere pe care o lăsa ficelilor sale și singurului fecior, Constantin. Potrivit informației din Catastih ... fiul său primea la ținutul Tecuciului satul Benești, sat care fusese cumpărat în mare parte de membri ai familiei Boul și ajunsese în stăpânirea lui Toader ca danie de la vel postelnicul Stamate și de la jupâneasa acestuia Tudosca, fata „Boului”²²³. Satul fusese cumpărat, în mare parte, de părintele Tudoscăi. Moșia s-a împărțit între frați care au dăruit sau au vândut la rândul lor bucățile moștenite și mărite prin cumpărături ulterioare, surorii și cumnatului lor, post. Stamate. De pildă, Iacob Boul cupar vindea „a patra parte din sat și o vie” lui Stamate cu prețul de 100 de lei, așa cum arăta un zapis din 2 aprilie 1664 (7172²²⁴). O altă jumătate de sat fusese a lui Ștefan Boul vel șătrar și a lui Gheorghită, fiul spătarului Dumitru Boul. Alte părți din moșie fuseseră cumpărate de Gheorghită Boul Cupar de la Sava, fiul Nastasiei, nepotul lui Ilie din Benești, în anul 1657-1658 (7166²²⁵); sau de la Gligorie „sin Vasile Troicii”, în decembrie 1657 (7166); partea lui Macovei fiul lui Costeș, a fraților și surorilor lui-„ce-i despre soare apuni cu parte din vad de moară.. și cu șese săpături și giământate și loc de via cu noăzaci de meri”, cu suma de 12 lei în 23 decembrie 1660 (7169); și o parte de la Vasile Barbălată în anul 1662 (71721), februarie, 25²²⁶. Celelalte bucăți de sat au fost cumărate de Samatie postelnicul și soția sa între anii 1663 (7171), iunie 26-5 februarie 1671 (7179) de la Apostol Chiliaș și feciorii săi, Lazăr căpitan de Tecuci și de la Sofica, nevasta lui Vasile Barbălată. A treia parte din jumătate de sat a fost cumpărată Toader Palade de la Constantin fiul popei Brăescu din Cârломănești. Împreună cu această parte Brăescu videa și a treia parte din satul Țigănești²²⁷, de pe valea Dobrotforului. La această bucată se adăugase în 4 decembrie 1665 (7174) o altă a treia parte din Țigănești cumpărată cu suma de 100 de lei de Stamate postelnicul de la Ștefan Boul vornicul. Toader Palade își mărea moșia Țigăneștilor cumpărând și el o altă a treia parte de sat de la Constantin, fiul popii Brăescu din Cârломănești²²⁸, ajungând să stăpânească întregul sat.

De la Gheorghită Boul, Samatie și Tudosca primiseră și jumătate din satul Oprișești, situat aproape de Ciorăști, care a ajuns în stăpânirea vistiernicului Palade și apoi a fiului său²²⁹.

Potrivit catastifului din 1 septembrie 1745 Toader Palade mai stăpânea la același ținut:

223 I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, doc. CCCLXVI, p. 323; Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, vol. IV, doc. 11, p. 16.

224 Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, vol. IV, p. 16.

225 N. Iorga, *Studii și documente*, VII, doc. nr. 43, p. 114; I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, doc. CCCLXVI.

226 Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, vol. IV, p. 18.

227 *Ibidem*.

228 Arhivele Naționale Iași, fond *Manuscrise*, nr. 1855, p. 32.

229 *Ibidem*, p. 4v.

jumătate de sat numit Lighidișani, „cu prisăci și cu săpături și cu tot venitul”; părți din Glvănești²³⁰, bucăți de ocină din satul Crăești, ale lui Ursu Brahniță; părți din Băicani, unele cumpărate de Ghorghiță Boul, altele de Stamatie postelnic²³¹; satul Cozminți²³²; părți de sat din Năfordești cumpărate de la Costandi <na>, fiica lui Ion Negru, de la Toader și Gheorghică Graur, a lui Manciu, de la Adam Luca sulgeriul care vindea o parte din Gologești²³³ sau Bologești; O altă moșie Colonești cu loc de moară pe Zeletin și cu locuri de prisacă și pomeți fusese primită danie de vistiernicul Toader Palade în februarie 1735 (7243) de la Constantin medelnicerul²³⁴.

Un sat întreg, de pe apa Zeletinului, Dâncenii, cumpărase Toader Palade de la biv vel sulgerul Adam Luca la data de 12 mai 1740, cu 200 de lei²³⁵. Iar în anul 1745 devenea și stăpânul satului Șandreni²³⁶.

Pe apa Berheciului cumpăra moșia Cucuteni, care cuprindea nouă bătrâni. Șase alcătuiau un total de 2270 stânjeni, egali cu 110 funii²³⁷, iar trei 1108 stânjeni. În același zapis de cumpăratură, data de 1 septembrie 1741-31 august 1742 (7249), era inclusă și seliștea Broșteni cu heleșteu și vad de moară. Proprietățile fuseseră ale lui Lupul, feciorul lui Iordache și nepot lui Iacomache șetrar și ale surorii lui, Maria. Ei erau stănepoții lui Pătrașco Danovici tretii logofătul²³⁸.

În ținutul Covurlui Toader Palade a stăpânit, la 1745, parte din satul Lehanii, primită danie de la Gligoraș, feciorul lui Cârștian și de la soția sa Tofana” pentru multă stânjăneală ce-au avut de cătră dumn<ea> lui”, spune zapisul din 16 martie 1746 (7254²³⁹).

În ținutul Tutova Toader Palade era proprietar al moșiei Măciucașii. O parte de sat îi fusese dată de călugării de la Răchitoasa pentru o reparație la acoperișul mănăstirii pe care vel vistiernicul o făcuse cheltuind 300 de lei²⁴⁰. Satul fusese în proprietatea doamnei lui Gheorghe Ștefan care îl miluise pe Darie Cărăbăș cu el pentru “slujba sa”. Fiul lui Darie, Iancu mare spătar a fost nevoit să-l vîndă, „căzând la mare nevoie și robie pentru niște oi turcești”, lui Ilie Stamate, cu zapis din 2 martie 1752 (7260). Și probabil de la acesta a fost cumpărat de Toader Palade. Întreg satul îi rămânea moștenire lui Constantin²⁴¹. Satul Tâmpăști a fost și el proprietate a lui Toader Palade²⁴².

230 *Ibidem*, p. 4 r.

231 *Ibidem*.

232 *Ibidem*, p. 5 v.

233 *Ibidem*, p. 6 r.-6 v.

234 *Ibidem*.

235 *Ibidem*, p. 7 r.

236 *Ibidem*, p. 7 r.

237 *Ibidem*, p. 7 v.

238 *Ibidem*, p. 7 v.-8v.

239 *Ibidem*, p. 9 r.

240 *Ibidem*, p. 9 v. – 12 r.

241 *Ibidem*, p. 12 r.

242 *Ibidem*, p. 13 r. -14 v. Un stânjen era egal cu 8 palme.

Alte două sate dobândite prin cumpărare de Toader Palade au fost Costeștii, “ce să chiamă și Coliceștii²⁴³” și Chișul sau Chioșul de pe apa Bârladului²⁴⁴.

O mare și importantă proprietate lăsată ca moștenire de vel vistiernic fiului său sau a fost moșia Ciorăști. Potrivit unui zapis datat 7 iulie (7237) aflăm că moșia a fost vândută de Paisie arhimandritul și Neofit egumenul de Răchitoasa care au decis să vândă satul vel banului Toader Palade, “pentru multă datorie ce-au fost asupra mănăstirii făcut de spătăroae Tofana cu zidul și cu chiliile”. Satul valora 800 de lei și 100 de stupi. Satul fusese răzășesc²⁴⁵ și fusese cumpărat de Ilie spătarul, rămânând după moartea acestuia, soției sale Tofana. Cum urmașul de drept al celor doi, Gavril, fiul lor, muri, epitrop al mănăstirii rămase, la dorința Saftei, vorniceasa lui Ion Racoviță și mama Tofanei, nepotului Toader Palade vel vistiernic . Toader Palade avea să continue să cumpere sau să facă schimburi pentru a întregi stăpânirea sa asupra moșiei Ciorăștii.

Tot la ținutul Tutovei stăpânea Toader Palade întreg satul Pudrenii, pe apa Pereschivului. Aceasta era o moștenire lăsată de bunicul său, Toader Palade „vornicul cel bătrân”, fiului său mai mic, Constantin. De la acesta a rămas Anetei, soția sa, de unde l-a cumpărat Toader Palade la 20 martie 1737 (7245²⁴⁶). Și satul Pătrășcanii îi avea întreg și-i era dăruit de Gheorghieș fiul lui Vasile jitnicerul, nepotul de fată a Marii Gheuculeasa vistierniceasa²⁴⁷. Mai avea tot la acest ținut părți din moșia Mărășeștilor și jumătate din satul Coropcești, jumătate din hotarul Negoștilor, pe apa Bârladului, „a patra parte din bătrânul lui Maftei ce-l avea din satul Stângaci²⁴⁸. Urmău apoi, părți din satul Lungenii și două părți din bătrânul lui Dineș, care valorau 40 de lei și se afla în satul Plotuneștii²⁴⁹. Hotarnica Plotuneștilor preciza că pământul cuprindea: „Doâzăci și șapte de pământuri și giumătate și pământul de 40 de pași” ai lui Savin, care valorau șase lei, precum și „doâzăci și șapte de pământuri și giumătate și pământul de 40 de pași” de la Gligorie Țifurdei, a treia parte din bătrânul Beazăghene dreptu șase galbeni cu zapis din leat fev 2”, cumpărate de bătrânul Cantemir voievod²⁵⁰ și ajunseseră apoi în stăpânirea lui Toader Palade fără a fi însă zestrea domniței sale, Anița. Tot foste pământuri cumpărate de Constantin Cantemir erau cele din satul Frunchișani unde stăpâneau „Doâ sute șăsăzăci și opt de stânjani cumpăratură lui Cantemir Vodă de la Toader a Frontii de Urlații”, la care se adăugau „O sută șeptezăci și cinci de stânjani ce-au vândut Glăgico mai pe urmă alte părți a lui²⁵¹”, precum și „Opt funi și dintr-altă fune a treia parte ce s-au ales parte lui Gheorghieș și frate-său Agapie ficiori popii Treli” plus „trei funi și trei fărtaia și fune 12 stânjani cumpăratură lui Cantemir Vodă de la Toader, ficiorul lui Gligorie vâr

243 *Ibidem*.

244 *Ibidem*, p. 16 r.

245 *Ibidem*, p. 17 r.

246 *Ibidem*, p. 17 r.- 17 v.

247 *Ibidem*, p.22 v.

248 *Ibidem*, p. 18 v.

249 *Ibidem*, p. 20 r.- 23 v.

250 *Ibidem*, p. 24 r.-28 v.

251 *Ibidem*. p. 24 r.

primar lui Gheorghiuță și lui Agapie”, deci un total de 150 de stânjeni²⁵², din seliștea Tabăra. Vodă Cantemir cumpărase și tot satul Frijânii, cu vad de moară în Sărata²⁵³. De asemenea fusese stăpân pe părțile lui Toader și Ion fii Ursăi din Plotunești și de la Chiriac feciorul popei Pirciu, Ștefana Antimia și Tudora, fetele lui Ion Moraru din Urlați și de la Ion Horeico și nevasta lui, pe care le aveau în satul Urlați²⁵⁴.

În zăpădul din 12 ianuarie 1733 (7241) Constantin Cantemir vel comis și Dimitrie Cantemir, fii răposatului Antioh Cantemir, dădeau surorii lor Anița partea de moștenire care i se cuvenea, din averea păritească. Reparau în acest fel o nedreptate care i se făcuse Aniței căreia, la căsătoria cu Toader Palade vistiernicul nu a primit nici o zestre. Nu cunoaștem motivul care a dus la o astfel de „pedeapsă” a fetei, dar cel mai probabil a fost vorba de vechea rivalitate între Ion Palade, tatăl lui Toader, cumnat cu Velicico Costin, și Cantemireștii²⁵⁵. Probabil că Anița a nesocotit vrerea părintelui său care nu l-a vrut de ginere pe fiul dușmanului familiei sale. Așadar frații „i-au ales și i-au dat satul Urlații cu toate siliștele ce sînt prin pregiur care sântu arătate mai sus ce sântu la țănutul Fălciului ca să fie moșia vecinică, neavând nici un cuvântu a mai pomeni căt vrăind sora lor a-și ceari parte ce i să căde după dieata părințască. Mai mult decât atâta i s-ar fi vinit ce după învoiala frățască s-au primit și dumneaei afară din moșii și de pe țigani ce i s-au vini de pre ceureași parte maicii lor doamna Ecaterinei dintr-acele să aibă a-și ceari și a-și lua dreaptă parte ce i s-ar vini. Precum și din țigani părinților lor de s-ar afla unii de a-și lua part<ea>. Anița făcea parte și la casele pe care le avea familia în Țarigrad²⁵⁶.

Satul Silișteni fusese tot al lui Cantemir Vodă cel bătrân care a stăpânit, de pe când era răzeș un bătrân din sat, iar ceilalți doi bătrâni i-a cumpărat de la răzeșii din Silișteni: de la Onciul morarul, Gheorghiuță feciorul Cocii din Sileșteni, Alexandru Ramandi și de la Pavel, Costantin, Savin și Necula Dieanăș.

Din satul Glodeni stăpânise Cantemir și apoi de Toader Palade, acea parte care „începe de la un stâlpu vechi din gura Bearihoiașăi peaste Saca dreptu la deal la alt stâlpu vechi. Și de acolo drept la vale, păra în Saca, și din Saca în gios la un stâlpu ce s-au pus la mijlocul locului și de acolo la deal spre Sărata la drumul vechi ce merge în curmezișul locului iar s-au pus o păiatră și de acolo drept în Sărata s-au pus alt stâlpu de piatră la giuătate de loc. Care hotărătura iaste întărită cu ispisoc de la toată boiarime din l<ea>t 71niem<bric> 2n”, fiind în fapt proprietarul întregului sat.

Alte sate întregi ce fuseseră tot ale lui Cantemir erau după catastiful marelui boier scris la 1 septembrie 1745²⁵⁷ următoarele: satul Berhoesti cumpărat de Cantemir Vodă de la Șangheni fiul Ruscăi și cu soțul ei Costanda și de la Gligori feciorul lui Luca și cu femeia sa Dumitra, cu feciorii lor, așa cum arăta zăpădul făcut înaintea a toată boierimea din anul 1642 (7150), pe 23 iulie²⁵⁸; satul Plăvățeni, care „s-au numit a popii lui Platon” cumpărat tot de

252 *Ibidem*, p. 31 r.

253 *Ibidem*, p. 33 r.

254 *Ibidem*, p. 32 r. – 33 r.

255 *Ibidem*, p. 38 r.

256 *Ibidem*, p. 38 r. 39 r.

257 *Ibidem*, p. 40 r.

258 *Ibidem*, p. 38 v.

vodă Cantemir cel bătrân²⁵⁹; satul Tămârlenii, din care o mare parte fusese dăruit de Miron Costin lui Cantemir, iar o altă parte o cumpărase Vodă de la „Irina giupâneasa lui Contăș cu fi săi la Pașco și Solomon și Iordachi lui Cantemir Vodă, hotărâtă și stălpită cu zăpis” din 28 august 1690 (7198) al cărei hotar „să începe din matca văii Tămârlenilor în capul hotarului din sus...de acolo drept la deal pe-napui ponorălor pe din sus și păr în drumul cel mare vechiu a Hușilor unde s-au pus altă piatră despre răsărit din drum pără unde s-au plinit 25 de funi... Și de la această piatră în gios pe deasupra ponoarelor ce sântu despre Sărata pe un drum vechi și tot pe multe dealului Sărățenii în gios pără unde au mărturisit oamenii carii au fost srânși că au fost o piatră și acmu nu s-au aflat și s-au pus altă piatră care s-au făcut lungul hotarului de funi, păr în hliza popii lui Sămion și de acolo de la acea piatră în curmeazăș pe un hat mare și iar păr în matca vii și de acolo tot vale în sus pără unde s-au început hotarul dintâi.”

O importantă moșie a Pălădeștilor venită prin filiera familiei Cantemir a fost satul Ceucanii care se numise și Hândțești, locul de baștină al Cubăiei, a patra soție a lui Constantin Cantemir²⁶⁰. Satul se împărțea astfel: „Din giumătate de sat ce să împarte în trii bătrâni, doi bătrâni au cumpărat Cantemir Vodă de la Ion ficiorul Portărescului și de la soru-sa Gaftea și de la Sămion, ginerile Zbărcii cu femeea sa Dochița, fata Zbărcii, nepoata Portărescului, strănepot Stanciului și Mușii și de la Margine feciorul Florii Ciocan, nepot lui Ignat și a Cerniei drept lei cu zăpis din l<ea> t 7199 (1691) mart<ie> 5”. Altă parte a fost cumpărată de Antioh în anul 7214 (1706), la 20 iunie și anume: „Un bătrân întregu ce să cheamă bătrânul lui Cojoc din sat din Ceucani ce iast între Bujor și între Saca, care cuprind din jumătate de sat din parte din sus a treia parte” de la nemurile lui Constantin Șotropa, cu 40 de lei²⁶¹.

Mai avusese Cantemir părți din satul Plăvățeni²⁶², și părți din Gorunești la care Toader Palade adăugase altele cumpărate de el de la săteni lărgindu-și moșia²⁶³ și stăpânind-o în anul 1745 în întregime. O parte din Plopeni a fost „cumpăratură lui Antiohiea Vodă de la Glișinco ficiorul lui Fronea aleasă de Amvrosiea egumenul de Sileșteni cu alți răzășii care parte din gios să hotărăște cu locul Dăneștilor iar din sus să hotărăște cu locul Siliștenii și s-au aflat în frunte locului 10 funi câte de 20 de pași fune iar în dealul Elanului despre răsărit s-au aflat iar 10 funi și despre apus iar 10 funi care fac doăzăci de pământuri câte de triizăci de paș pământul cu vad de moară în apa Elanului din gios de gura văii Grumezoaiei și s-au hotărât numai cu măsura funilor ce arată mai sus cu zăpis din l<ea>t 7214 (1706) iuli<e> 15. Sileștea Călșăști este cumpărată cu zăpis din „l<ea>t 7150 (1642) iunie 19” și mai apoi cel din 22 februarie același an. Apoi a avut părți din satele Chircani²⁶⁴ și Plopeni²⁶⁵ precum și jumătate din satul Dănești care se numise și Băneștii²⁶⁶ ce fusese cumpărat de Antioh Cantemir de la

259 *Ibidem*, p. 40 v.

260 *Ibidem*, p. 41 r.

261 Gândim că cei doi tineri nu au vrut a lua în seamă ura dintre cele două familii și s-au căsătorit fără acordul părinților.

262 *Ibidem*, p. 49 r.

263 *Ibidem*, p. 44. r.

264 *Ibidem*.

265 *Ibidem*.

266 Amintim doar câteva din lucrările scrise cu privire la acest enigmatic personaj și familia Cantemir: I. Tanoviceanu, *Marele spătar Ilie Țifescu și omorârea lui Miron și Velișco Costin*, în *AARMSI*, seria II, tom.

<seminția lui Nicoară paharnicul, cu „zapis de vânzare din l<ea>t 7214 (1706) ap<ilie> 10”, și o „mărturie de așzământul răzășilor iscălit de boierii cei mari din l<ea> t 7214 (1706) ap<rilie> 23²⁶⁷”.

Un alt ținut în care Toader Palade a avut importante moșii a fost cel al Lăpușnei. Acolo a fost stăpân marele vistiernic pe jumătăți de sat din Șurăști pe care postelnicul Stamatie îl primise de la Enache Barbu din Drulești și de la feciorii săi pentru ”mult bine și sprejenea lă-iau făcut de nevoile lor”, așa cum arăta zapisul din „l<ea>t 7104 (1596) ap<rilie> e²⁶⁸”. A mai avut boierul întreg satul Șoricei situat pe Bacî, primit de zestre de Maria, fiica Tudoscăi și a lui Stamate postelnicul²⁶⁹.

În ținutul Orhei a avut în proprietate satul întreg Cimișanii, care fusese al lui Ursache vistiernicul, apoi al urmașilor lui, iar mai apoi cumpărat de Toader Palade de la Scărlet Șerbul cu zapis din anul l<ea>t 72me iuli<e> 2²⁷⁰. Un alt sat Ceucanii cumpărat la data de din 7246 iuni<e> 24, de la Apostol Mihuleț cu suma de 200 de lei. Odată cu satul acesta Apostol Mihuleț căpitan vindea vel vistiernicului și jumătate din Spărcoceni. Cealaltă jumătate fusese cumpărată de Toader Palade de la nepotul Aniții Băișătoaia²⁷¹. Satele Șerpeni și Pohoceni au fost cumpărate tot de vistiernicul Palade de la nepotul postelnicului Stamate, Ion biv căpitan, fiul lui Ilie Stamate biv paharnic²⁷². În anul 1736 (7245), în ziua de 22 septembrie, Dănilă Giurgiuveanul și soția sa Maria, fiica lui Moțoc, vindeau vel vistiernicului Toader Palade satul Șolcanii de la ținutul Soroca, cu 150 de lei²⁷³, Vânzarea era întărită cu ispisoc de Grigore Vodă la 4 iulie 7245²⁷⁴. Pentru satul Racovățul, avută de pe urma înrudirii cu neamul Ceureștilor, Toader Palade avea să ceară domnului și boierilor hotarnici să meargă și să hotărnicască partea cuvenită lui, pe care mănăstirea Golia o împresurase aducând drept dovadă spusele lui Ion vornicul de Vasăncău. Cum însă vornicul refuză „nevrând să ea brazda în cap”, nici să jure după obicei, se horără de către boieri că Toader Palade avea dreptate²⁷⁵ „și s-au pus hotar deasupra Nistrului, în deal și de acolo la vale în malul Nistrului la un ulmu care s-au și însămnat atâta east hotarul”. Un alt sat Glăvăneștii, tot de pe Ceurești, ce este „din Ciorna în sus” este consemnat în catadrtiful de moșii de la 1 septembrie 1745²⁷⁶ printre proprietățile

XXXII, p. 808-844; Sever Zotta, *Despre neamul Cantemireștilor*, în *Revista Arhivelor*, 1/1, 1924, p. 61-72; 2/1, 1925 p. 204-209; 3/1, 1926, p. 316-327, reluat în „Ioan Neculce”, *Buletinul Muzeului Municipal, Iași*, V, 1921, p. 205-214; Nicolae Docan, „Cubăia” - soția lui Constantin Vodă Cantemir, în *AIIAI*, XXVIII, 1991, p. 353-376; Ștefan Sorin Gorovei, Gorovei, *Cantemireștii. Eșeu genealogic*, în *Revista Arhivelor*, 50, 1973, 3, p. 481-512.

267 Arhivele Naționale Iași, fond *Manuscrise*, nr. 1855, p. 45 r.

268 *Ibidem*, p. 44 v.

269 *Ibidem*, p. 45 v.- 46 r.

270 *Ibidem*, p. 47 v.

271 *Ibidem*, p. 48 r.

272 *Ibidem*, p. 48 v.

273 *Ibidem*. În document și o hotarnică a locului.

274 *Ibidem*, 50 r.

275 *Ibidem*, p. 92 r.

276 *Ibidem*, p. 50 v.

lui Toader Palade.

Cea mai importantă moșie a familiei Palade la ținutul Cernăuți a fost Orășenii. Moșie părintească ea fusese moștenită de Toader Palade de la tatăl său Toader Palade vel vistiernic a cumpărat împreună cu ruda sa, Sandul Sturzea vel logofăt pentru a le stăpâni din jumătate următoarele moșii: „Giumătat de sat din Câmpulungu Rusăsc; și Giumătat din a patra part din Putila; și Giumătat din a șasă patr din Răstoace cumpăratură dumnilor sale de la niamul său, de la Safta fata Predii stol, iar Safta i-au fost de la părinții săi; A opta parte din giumătate de sat de Câmpulungu Rusăsc cumpăratură dum lor sale de la Petre Giurgiuveanul ginerile lui Gheorghie Moțoc, care moșiea i-au fost lui zăstri de la socru său Moțoc; Giumătat de sat de Văjnăți cumpăratură tij de la Safta fata Predii stol; Gimătat de sat de Milie cumpăratură tij de la Safta fata Predii stol care această moșie au răscumpărat ea împreună cu bărbatul ei Mihai de la Gheorghie Turculeț post; Giumătat de sat de Milia cumpăratură de la Dumitrașco Baealsci²⁷⁷”. Potrivit dorinței vistiernicului și aceste proprietăți au rămas în moștenirea lui Constantin.

La ținutul Suceava avea moștenire domnița Anița satul Pogoneștii (în carastif apare și cu numele de Potonești), de la Vasile Ceur vornicul²⁷⁸. O altă moștenire dar din care o parte o avea vel vistiernicul moștenire de la rudele mamei sale, din familia Tăutu, a fost moșia Băleleștii. A para parte din sat a fost luată de Toader Palade de la Vasile Macrii pentru o datorie pe care acesta o avea, de 130 de lei și pe care neputând sau nevrând să o plătească a rămas la schimb moșia²⁷⁹. În acest ținut mai cumpărase și satul Stroești, „cu curți cu pivniți de piatră cu biserică de piatră în îngrădite cu grajd și delăt cu livezi în siliști”, cumpărat de la Alexandru, fiul lui Stamate postelnicul, ca primise moșia ca zestre la nunta sa de la mama lui Tudosca²⁸⁰.

În ținutul Nemțului, pe apa Moldovei era un sat mare, „cu biserică de piatră, cu pivniță de piatră, cu vaduri de moară, și cu locuri de prisăci, cu lăvezi și cu poeani de fâneți și cu tot hotarul și cu tot venitul și cu vecini” pe care-l cumpărase Toader Palade de la Dănilă Giurgiuveanul și de la soția acestuia, Maria fiica lui Gheorghie Moțoc, cei fusese dat de zestre la 7234 mai 25, era satul Davidenii. Satul valorase 500 de lei și doi cai²⁸¹.

Satul Buciuleştii care fusese al lui Vasile Ceur ajunsese pe nedrept, sau din neștiință, „la vremea cătanelor”, în proprietatea hatmanului Dumitru. La venirea lui Grigore Ghica pe tron Toader Palade cerea restituirea satului, ca fiind moștenire după soția sa Anița. Și cum domnul avea cunoștință că fata lui Antioh Vodă se măritase „făr de nici o zăstre”, iar mai târziu, partea din zestre „gătită pentru domnița giupânesa dumisale Toader Palade vel vist” fusese făcută „cu amăgeală și cu strâmbătate” dă poruncă să-i fie restituită lui Toader Palade moșia²⁸².

Alte două sate mari care valorau 2000 de lei fuseseră cumpărate de Toader Palade de la Neculai Feștilă postelnic și de la fii săi, Ionuț comisul, Ștefan și Constantin la ținutul Hărlăului. Ele erau, spun zapisele: „anume Bărleștii pe apa Bărladului cu vad de moară și

277 *Ibidem*, p. 51 r.-51 v.

278 *Ibidem*, p. 52v- 55 r.

279 *Ibidem*, p. 56 r.

280 *Ibidem*, p. 56 r.

281 *Ibidem*, p. 57 r. -57 v.

282 *Ibidem*, p. 58 r.

cu mori gata cu veceni și cu casă gata” și cu satul Gârțeștii, „ce să ține de hotarul Bărleștilor în malul Bahluiului de ceea parte despre Cârlegătură....În care zapis arată că giunătat<e> de sat de Bărlești și giunătat<e> de sat de Gârțești i-au fost lui date de zăstre de la soru-sa Anița ce-au fost nepoată de fată lui Bucioc stolnicul, iar giunătate de sat de Bărlești i-au fost lui Neculai post<elnicul> cumpăratură de la Costantin ficiorul lui Scărlet comis care și lui Scărlet i-au fost această moșie de pre maică-sa, Safta ce-au fost sor<ă> cu muma soacrăi lui Neculai post<elnicul> fetii lui Bucioc stolni<cul>. Iar giunătate de sat de Gârțești i-au fost lui Neculai post<elnicul> cumpăratură de la Axintie Hăbășasca ce-au fost sor<ă> cu soacră-sa Anița²⁸³”.

O altă mare moșie, Spinoasa, era stăpânită de vistiernicul Toader Palade și lăsată ca moștenire fiului său Constantin²⁸⁴. Aceasta, fostă proprietate a lui Vasile Ceur, confiscată de Mihai Racoviță pentru că stăpânul ei „s-au închinat la nemți ce ieșia din țară ungurească în pământul Moldovii de jăfuie pre pământeni”, la vremea cătanelor, a fost dăruită de domnitorul lui Constantin Costachi vel vistiernic „ pentru mare slojbă ce-au făcut la aceli cumlite vremi domnii și țării”. După moartea lui Constantin Costache soția acestuia, Catrina logofeteasa vinde lui Toader Palade moșia precizând în zapis și faptul că că domnița Anița era rudă cu Vasile Ceaurul²⁸⁵.

Precum fuseseră răsplătiți de către domni strămoșii săi, și lui Toader Palade i se dăruie de către domn un loc din hotarul târgului Ștefănești cu „heleșteul cel domnesc de acolo pentru „slujba ce cu credință ce-au slujit domniei sali și țării²⁸⁶”. Pentru danie era emis un ispisoc de către domnul Ioan Neculai Mavrocordat în anul 1745 (7253), la 20 mai.

În ținutul Cârligăturii avea Toader Palade părți din „sat din Varteci”, care fusese cumpărat de spătarul Dumitru Boul și dat de zestre ficei sale Tudosca care se căsătorise cu postelnicul Stamate²⁸⁷. Alte părți de moșie le stăpânise Toader Palade din seliștea Citireni, aflată pe apa Bahluiului pe care o cumpărase de la un nepot al lui Stamate postelnicul, Ioniță căpitanul. Acesta venise din Țara Românească în Moldova și căsătorindu-se fusese nevoit „având multe trebuinți de îmbrăcăminte lui și de chivernisala casăi”, să vândă această moștenire de la bunicul său²⁸⁸, lui Toader Palade vel vistiernic. Tot în proprietatea lui Stamate postelnicul fusese și întreg satul Brăești, ce era pe Sârca și care, mai apoi, va intra în stăpînirea lui Toader Palade²⁸⁹. Jumătate îi fusese dat de zestre Tudăscăi nevasta lui Stamatie postelnicul iar cealaltă jumătate fusese cumpărată de Stamate de la nepoții lui Pătrașco Dragotă, Vasile și Gheorghe Ciolpan²⁹⁰. Tot dinspre Stamate postelnicul, mai precis de la strănepoții săi, Ilie și Postolachi, fii Saftai, una din ficele sale, a avut vel vistiernicul moșiile Hoisăști, cu heleșteu și cu vad de

283 *Ibidem*, p. 60 r. -60 v.

284 *Ibidem*, p. 60 v.-61 r.

285 *Ibidem*, p.61 v.

286 *Ibidem*, p. 93 r.

287 *Ibidem*, p. 62 r.-64 r. Catastiful cuprinde hotarnica satului.

288 *Ibidem*, p. 64 v. 65 r.

289 *Ibidem*, p. 66r-66v. – pagini cu hotarele satelor.

290 *Ibidem*, p. 67 v.-68 r.

moară în Bahlui și Manova cu tot cu vecini²⁹¹.

În hotar cu Beneștii era seliștea Sârbi pe care, la 1 septembrie 1745 Toader Palade o stăpânea în întregime. Jumătate din a șasea parte preferase a o lua Stamate postelnicul de la Bejan și Ionașco Bircă, cu care făcuse schimb de moșii dându-le a șasea parte din Cinceștii; alte părți fuseseră cumpărate de la razeșii din Sirbi; iar jumătate de sat o cumpărase de la Vasile Ureche, feciorul lui Gligore Ureche, care moștenise pământul de la tatăl său, vornicul Nistor Ureche²⁹². Lângă Sârbi și Brăești era moșia Cincești al cărui stăpân ajunge a fi Toader Palade care o cumpărase, în cea mai mare parte, de la unul din urmașii lui Stamate postelnicul, Ioniță căpitan și de la soția acestuia precum și de la fii lor, Bejan și Barbul²⁹³. O altă moșie, care valorase 250 de lei și fusese în proprietatea lui Alexandru comisul, iar după moartea acestuia Toader Palade în calitate de rudă apropiată l-a cumpărat de la soția acestuia, Tofana și de la cei nouă copii ai săi²⁹⁴, a fost Scorțeștii. La ținutul Cârliștii avea Toader Palade și părți de moșie, tot cumpărate, din Străviceni, foste proprietăți ale lui Vasile Ceaurul²⁹⁵.

Beneficiind de același drept de protimissis Toader Palade cumăra un „sat întreg, anume Brătulei pre apa Bahluiului care din sus să hotărăști cu satul Mihăilești și din gios cu Uricanii”. Toader Palade vel vistiernicul „încăpând (dumnealui) a cumpăra de pe neam”, fiind rudă cu Șerban feciorul lui Scărlet și de la nevasta sa, Maria. Ispisocul de la Mihai Racoviță arăta că la vreme de necaz Șerbul a trăit „supt sprijineala dumnealui” (Toader Palade), îngrijindu-se boierul și de cele convenite pentru moartea rudei sale²⁹⁶.

După ce mănăstirea Humorului a fost prădată de „oștile moschițești”, Mitropolitul țării încuviință egumenului Tofan și întregului sobor al mănăstirii, vânzarea către vel vistiernicul Palade a satului Mihăilești. Moșia, care se numise și Drăguțești, se afla, „pe din gios”, hotar în hotar cu Brătulenii cuprinzând „amândoa părțile apa Bahluiului cu vad de moară în Bahlui”, cam prea departe de mănăstire așa că aceasta beneficia cu greu de veniturile ei²⁹⁷.

Două sate întregi, anume Durjinenii și Flocenii precum și o parte din Pohrebeni, „ce sânt pe apa Prutului”, la ținutul Iașilor, cumpărase Toader Pălade vel vist de la Ion biv vel căpitan, feciorul lui Ilie Stamatii biv vel paharnic, nepotul lui Stamate postelnic, de la jupâneasa lui Catrina și cu fii lor, Barbul și Șarban. Pentru că avuseseră nevoie de bani nepoții lui Stamatie postelnicul vânduseră tot la „neamul lor precum i s-au și căzut dum-sale a le cumpăra fiind giupâneasa dumsale vel vist neam cu dânși²⁹⁸”. Pe apa Jijiei, sub stâncă era satul Iosipeni²⁹⁹. El aparținuse vistiernicului Duca ce-l vînduse lui Ioniță căpitanul, fiul lui Ilie Stamatie și ajunsese mai apoi la vel vistiernicul Toader Palade. În hotar cu Iosipenii a cumpărat Toader Palade

291 *Ibidem*, p. 68 r.

292 *Ibidem*, p. 70 r.

293 *Ibidem*, p.71 r. -71 v.

294 *Ibidem*, p. 72 r. -72 v. și hotarele locului.

295 *Ibidem*, p. 73 v.

296 *Ibidem*.

297 *Ibidem*, p. 92 v.

298 *Ibidem*, p. 74 r.

299 *Ibidem*, p. 75 r. -77 v. O hotarnică a locului.

și părți de moșie din Chișărâi³⁰⁰. Un sat pe care Toader Palade vel vistiernicul a ținut să-l cumpere de la ruda sa Catrina Merișoaea, nevasta lui Ioniță căpitan, ce moștenise în Moldova proprietăți după Ilieș paharnicul și Stamatie postelnicul, a fost Roșieștii ce se chemase și Borzeștii, de pe Prut. Catrina ar fi vrut să păstreze Roșieștii, dar cum Palade condiționase cumpărarea altor proprietăți ale sale de vinderea acestui sat, ea fu nevoită să i-l dea³⁰¹. Tot la ținutul Iași a cumpărat Toader Palade de la ruda soției sale, Alexandru comisul, fiul lui Stamatie postelnicul, satul Bursuceni³⁰². În „Țara de Gios”, la Vaslui, avea satele Drăgeștii și Glăvineștii cumpărate de la moștenitorii Saftei, fiica lui Stamatie postelnicul³⁰³.

În ținutul Hotinului era stăpânul satului Vertiporul, cu tot cu vecini³⁰⁴. Astfel, vistiernicul Toader Palade era la 1 sept. 1745 proprietar a peste 60 de sate întregi, mai mult de zece sate, pe jumătate, și alte părți din 17 moșii, mare parte din ele erau lăsate ca moștenire singurului său fecior, Constantin. La acestea se pot adăuga numeroase pogoane de vie, prisăci, mori și vaduri de mori, vite, odoare, veșminte case și dughene precum și alte moșii date de zestre ficelilor sale. Dacă luăm în calcul documentul din martie 1766³⁰⁵ când copiii săi își împărțeau moștenirea, averea vistiernicului depășea cu mult suma de 100 000 lei³⁰⁶. Zoiții îi rămăneau moșiile Holboca de la ținutul Lăpușna, Glăvănești de la Soroca și Racovățul, valorând fiecare câte 300 lei, la care se adăugau 1 100 lei datorie de la fratele său, Constantin și de la sora sa Maria, precum și suma de 16 500 lei în odoare, haine și bani. Zmaranda devenea stăpână la câteva moșii din ținutul Cârligătura-Hoisăști, Cilireni, Vartici și alte părți de moșii din împrejurimi, în valoare de 2000 lei, precum și 16 500 lei în odoare haine și „altele”. Maria primea Bârleștii de pe apa Bahluiului, în ținutul Hârlău –moșie în valoare de 1 500 lei, Băcanii care valora 1000 de lei cu tot cu moara de pe Bârlad, Urlații care valora tot 1000 lei, pivnița de la Iași în valoare de 700 lei, pivnița de la Galați, valorând 100 lei, 15 pogoane de vie de la Nicorești care făceau 600 lei, 1000 stupi a 1 750 lei, 500 de oi-750 lei, 40 iepe, 4 vaci, 30 boi al căror preț era de 1 726 lei, și 300 lei reprezentând valoarea țișanilor. La toate acestea se adăugau 1 240 lei o sumă ce rămăsese datorie. Fiului său îi erau date moșiile Putidrenii (Pudrenii) de la ținutul Tutova (valora 20 lei), Dâncenii-ținutul Tecuci (200 lei), Șerbăneștii (200 lei), parte din moșia Nacului- țin. Tutova (100 lei), Ciorăștii (300 lei) Grecii (300 lei), moșia Brăeștii de la ținutul Cârligătura (1500 lei), Spinoasa din Soroca (1500 lei, Orășenii - ținutul Cernăuți (2000 lei), casele din Iași (4000 lei), 2 pivniți în Iași (1400 lei), o pivniță la Bârlad (500 lei), 28 pogoane de vie la Triponești și Cuciu (1120 lei), 7 sălașe de țișani (700 lei), 40 epe, 40 vaci, 30 boi, 7 vase cu vin (1726 lei). Pentru o parte din moșii a căror situație era „întunecată” aflându-se în litigiu cu alți stăpâni, urmau a se continua acțiunea pentru câștigarea lor și apoi a se împărți și ele frățește. De asemenea urma să fie recuperată din datorii suma de 17 888 lei și pentru a se evita neînțelegerile se împărțea și ea “frățește”: câte 4000 Zoița și Zmaranda, și câte 4944, Constantin și Maria. Soția sa domnița Anița moștenea din averea soțului „pentru

300 *Ibidem*, p. 93. v.

301 *Ibidem*, p. 80 r.-80 v.

302 *Ibidem*.

303 *Ibidem*, p. 81 v.

304 *Ibidem*, p. 84 r.-84 v.

305 *Ibidem*, p. 86 v.-87 r.

306 *Ibidem*, p. 87 v.-90 v.

chivernisala vieții și a grijilor Mării sale” următoarele bunuri: moșia Ștefănești de la ținutul Dorohoi, 11 pogoane de vie la Cucoșu, 15 epe, 11 cai telegari, 150 stupi, alte vite de la Ciorăști, 6 vase cu vin, 60 de sălașe de țigani și alte bunuri³⁰⁷.

În concluzie, proprietățile boierilor Palade sunt atestate documentar în secolul al XVII-lea prin cele patru moșii ale boierului vistiernic al lui Vasile Lupu. Acumulările făcute de urmașii săi pe parcursul a 100 de ani au dus la formarea unui întins domeniu al cărui nucleu a fost zona sudică a Moldovei, în principal ținuturile Tutova, Covurlui și Tecuci. Numai un singur membru al familiei, vistiernicul Toader Palade avea în stăpânire, la 1 septembrie 1745, peste 60 de sate întregi, mai mult de 10 sate, pe jumătate, și alte părți din 17 moșii. Cumpărările, daniile sau schimburile de moșii, restrângerea dreptului de folosință al țăranilor precum și acapararea pământurilor țăranimii libere, defrișările, deștelenirile, comasările, au fost principalele modalități de constituire și dezvoltare a marii proprietăți stăpânite de boierii Palade, căi identice cu cele întâlnite la formarea ceolalte domenii boierești sau mănăstirești din Țările Române. În perioada următoare incluzând și prima jumătate a secolului al XIX-lea familia a continuat să acumuleze bunuri astfel încât în jurul anului 1831 se număra printre cele 28 de mari familii boierești ale Moldovei proprietare de moșii.

**INFORMAȚII CU PRIVIRE LA PROPRIETĂȚI ALE
FAMILIEI BOIERILOR PALADE DIN MOLDOVA
(SEC. AL XVII-LEA –PRIMA JUMĂTATE A SEC. AL XVIII-LEA.)**

Resumé

L'attention de l'auteur est concentrée sur la présentation de nombreuses propriétés que la famille des boyards Palade a détenues vers le milieu du XVIIIème siècle, justifiant de cette manière aussi sa présence parmi les grandes familles nobiliaires de la Moldavie pendant la période des XVIIème – première moitié du XIXème siècles. Par des acquisitions, dots, dons de la part soit des parents, soit des princes, les échanges de domaines, la restriction du droit d'utilisation des paysans tout comme l'accapuration des terres des paysans libres, les défrichements, essartements, fusions, la famille est arrivée à constituer et développer l'une des plus grandes fortunes. Les accumulations le long de plus de 100 années ont mené à la création d'un vaste domaine dont le nucléus a été la zone de sud de la Moldavie, surtout les régions Tutova, Covurlui et Tecuci. Nous constatons que, pendant la seconde moitié du XVIIIème siècle, le domaine des boyards Palade était composé de zones considérables des bourgs Bârlad, Vaslui et Ștefănești, plus de 86 villages entiers, plus de 18 moitiés d'autres villages, et aussi des parties d'autres domaines, sans considérer les biens meubles qui incluait les esclaves gytans, joyaux, meubles, etc. Le processus de constitution de la grande propriété de la famille Palade, commencé pendant le XVIIème siècle, a continué pendant les XVIIIème et XIXème siècles. La thématique abordé, le vaste contenu d'informations, comme résultat d'une recherche exhaustive, mais aussi les modalités de structuration utilisées transforment l'étude dans un moment inédit de l'historiographie roumaine, une importante contribution à l'étude du domaine des boyards Palade pendant le XVIIème siècle et la première moitié du XVIIIème.

³⁰⁷ *Ibidem*, p. 91 r.-91v.